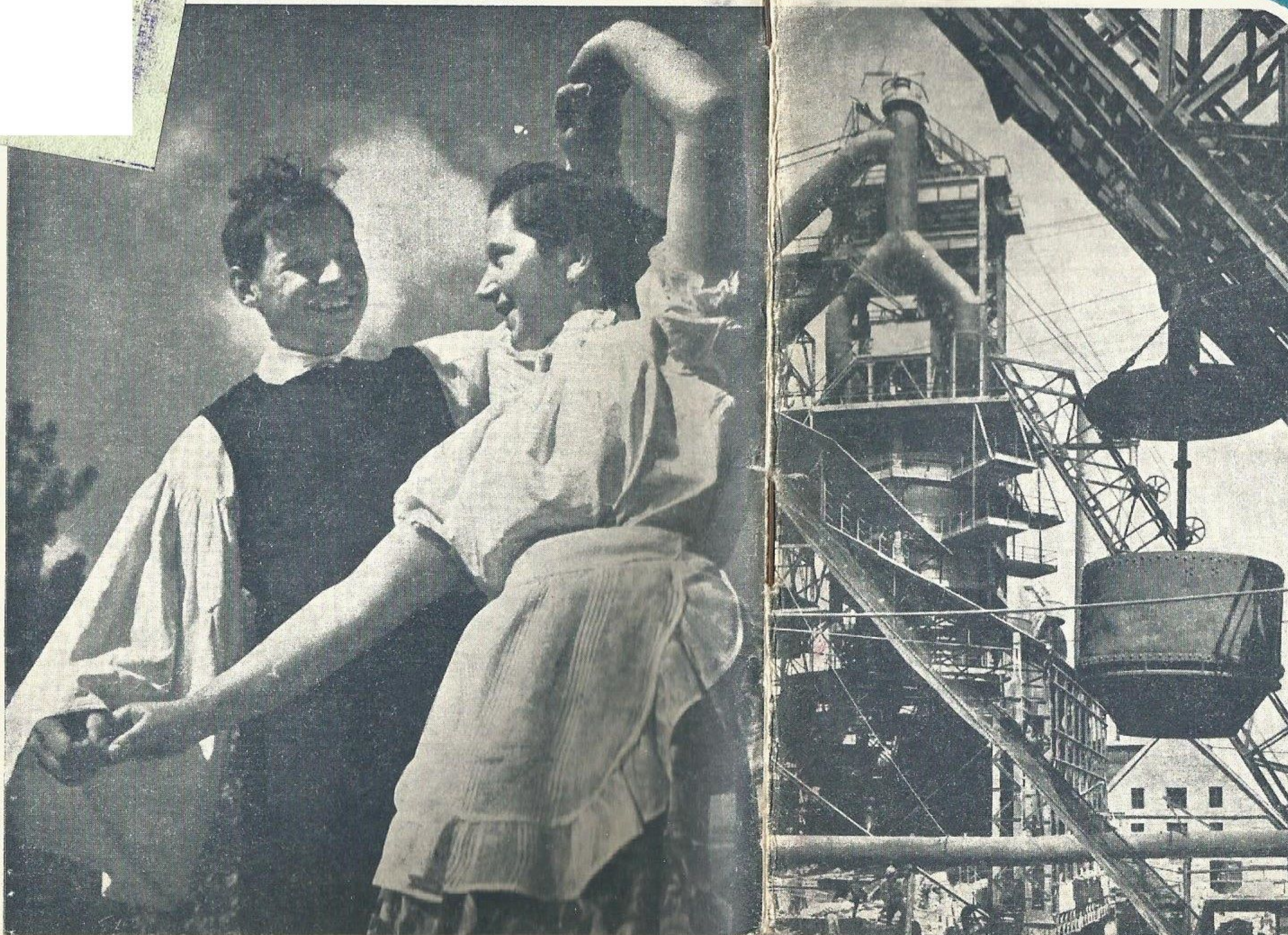
SUOMI-UNKARI

Tässä numerossa mm.

N:o 2

Hinta 30 mk

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Ilmari Orras**

Helmikuun 15 pnä 1953

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Mikonkatu 8. A. 13.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.

Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1953, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön kirjapainossa.

I kansisivu: Diósgyörin rautatehtaiden uusi jättiläismasuuni.

II kansisivu: Kohtaus ”Bahtšisarain suihkukaivo”-baletin ensimmäisestä näytöksestä Budapestin oopperassa. Mariaa esittää Vera Pásztor, Waclavia János Osi. Kuva liittyy kirjoitukseen sivulla 33.

Takakansi: Onni loistaa ihmisten kasvoilta. Tanhuajat ovat Dobozin kulttuuritalon nuorisoa. Kuva liittyy kirjoitukseen sivulla 14.

Rakentavan maan suunnitelma vuodelle 1953

Vuosi 1952 on päättynyt ja sen mukana myös Unkarin viisivuotissuunnitelman kolmas vuosi. Unkarin kansa saavutti sen aikana huomattavia tuloksia maansa rakennustyön ja kansantalouden alalla. Yhden ainoan vuoden aikana aloitti Unkarissa toimintansa 150 uutta tehdasta, niiden joukossa niinkin tärkeitä teollisuuslaitoksia kuin Diósgyörin 700 kuutiometrin masuuni, Unkarin suuren tasangon Alföldin sydämeen rakennettu Jászberényn konetehdas, Mályn koneistettu tiilitehdas, joka on alallaan maan suurin, Hajdun uudenaikainen antibioottisia lääkeaineita valmistava tehdas ja Mátyás-Rákosi-tehtaiden uusi valssilaitos . . . Unkarin teollisuuden tuotanto ylittää tällä hetkellä kolminkertaisesti vuoden 1938 tason. Hiilentuotannossa asukasta kohden Unkari on ohittanut Ranskan, Itävallan ja Italian, harkkorauta- ja terästuotannon alalla Japanin ja Italian . . . Kymmeniä tuhansia uusia ajanmukaisia asuntoja rakennettiin työtätekeviä varten, uusia kouluja, korkeakouluja ja yliopistoja nuorisolle. Uudet sairaalat, poliklinikat ja maaseudulle rakennetut terveystalot takaavat väestön laajoille joukoille hyvän terveyshuollon ja asianmukaisen lääkärinhoidon.

Viimevuotisen rakennustyön tulokset lujittivat Unkarin Kansantasavaltaa, tekivät Unkarin kansan elämän kauniimmaksi ja huolettomammaksi sekä loivat samalla lujaa perustaa vuoden 1953 rohkeitten, mutta todellisuuspohjaisten suunnitelmien toteuttamiselle.

TEOLLISEN KEHITYKSEN JOUDUTTAMINEN VUONNA 1953. Vuonna 1953, viisivuotissuunnitelman neljäntenä vuonna, aloittivat tuotantonsa suurimmat suunnitelmakautena perustettavista 341 teollisuuslaitoksesta vaadittuaan tähän asti vain työtä ja sijoituksia. Uudet tehtaat tulevat merkitsemään suurta edistysaskelta Unkarin teollisuustuotannon kehityksessä.

Unkarin raskaanteollisuuden suurin tuotantolaitos, Tonavan varrelle nouseva Stalinin rautatehdas aloittaa täydellä teholla toimintansa ja antaa jo tänä vuonna kansantaloudelle rautaa, terästä ja sulattokoksia. Samoin kehittyy edelleen rautatehtaan työläisten kaupunki, Sztálinváros, joka on rakennettu Tonavan varrelle pienen kalastajakylän liepeille ja on tullut kuuluisaksi siitä, että se on Unkarin ensimmäinen tieteellisten suunnitelmien mukaan luotu sosialistinen kaupunki. Sztálinvárosilaiset asuvat poikkeuksetta uudenaikaisissa ja tilavissa asunnoissa ja tuntevat vain kuulopuheista kapitalististen suurkaupunkien ahtaat, epäterveelliset työläiskorttelit.

Länsi-Unkarissa sijaitsevassa Komlóssa, Unkarin vuoriteollisuuden uudessa keskuksessa aloittaa vuoden kuluessa neljä uutta kaivosta tuotantonsa. Uusissa kaivoksissa suoritettavat valtaosan työstä suuritehoiset neuvostoliittolaiset ja unkarilaiset kaivoskoneet, joiden tuotanto kohottaa Komlón hiilikaivosalueen tuottoa nelinkertaisesti. Kuten Sztálinvároksessa, liittyy täälläkin tuotannon kehitykseen työtätekevien elintason nousu: vuonna 1953 rakennetaan Komlóon kokonaisia katuja ja kaupunginosia sekä kaivostyöläisiä varten ajanmukaisia, terveellisiä asuntoja.

Vasemmalla: Juuri valmistuneita työstökoneita "Mátyás Rákosi"-tehtailla Budapestissa.

Myös uusia valimoita ja konetehtaita valmistuu vuoden 1953 aikana. Ganzin sähkötehtaassa, joka toimittaa eri puolille maailmaa muuntajia, sähkömoottoreita ja muita sähkölaitteita, tuotanto kohoaa lähes kaksinkertaiseksi. Budapestilaista "Georgiu-Dej"-laivaveistämöä, jonka erikoisrakenteiset Tonava-alukset ovat hyvin tunnettuja Mustanmeren ja Välimeren satamissa, laajennetaan huomattavasti. Merkittävää kehitystä tapahtuu lisäksi rakennusteollisuudessa, joka tämän vuoden aikana antaa väestön käyttöön kymmeniä tuhansia uusia asuntoja; se saa nimittäin Unkarin nopeasti kehittyvältä konerakennusteollisuudelta tuhansia uusia koneita ja vuoden aikana uusittavilta rakennusainetehtailta enemmän ja parempilaatuisia rakennusaineita. Vielä perustetaan uusia tiilitehtaita ja yksi uusi rakennustarviketehdas sekä Vácin kaupungin lähelle Tonavan sementtitehdas, josta tulee Keski-Euroopan suurin.

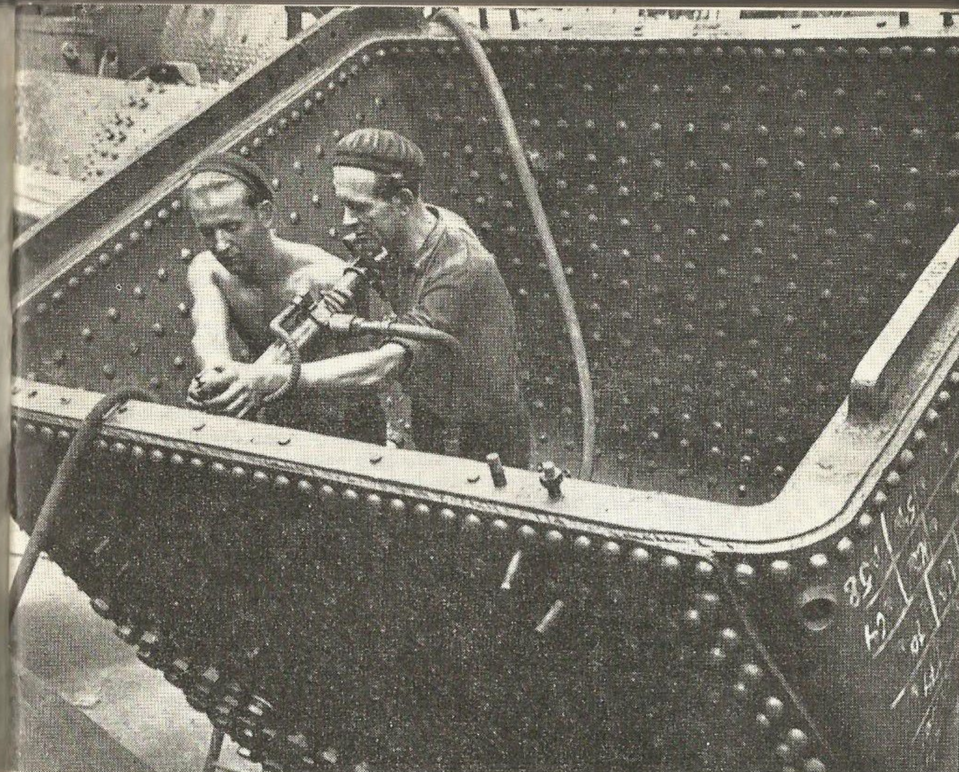
MITÄ UNKARILAINEN MAALAISKYLÄ SAA VUODEN 1953 AIKANA? Voimistuva ja kehittyvä teollisuus antaa myös tämän vuoden aikana työtätekeville talonpojille tehokasta apua: uusia traktoreita, äeksiä, automatisoituja elonkorjuukoneita ja kymmeniä tuhansia muita maatalouskoneita virtaa tehtaista maaseudun konelainausasemille helpottamaan maanviljelijäin työtä ja lisäämään sen tuloksia. Rakennusteollisuuden kohonnut kapasiteetti antaa mahdollisuuden rakentaa uusia kulttuuritaloja, terveystaloja, kouluja ja tuhansia omakotitaloja maaseudun työtätekeviä varten. Vuonna 1953 rakennettavien talousrakennusten lukumäärä käy ilmi jo siitä, että vuoden kuluessa valmistuviin eläinsuojiin voidaan sijoittaa 80.000 lehmää, 25.000 sikaa ja 30.000 hevosta.

Perustamalla uusia karjanjalostusasemia hallitus edistää tieteen uusimpien saavutusten laajaa soveltamista. Tämän vuoden aikana 40 karjankasvatusasemaa aloittaa työnsä maan maatalouskeskuksissa. Asemilla tulee työskentelemään perusteellisen koulutuksen saaneita asiantuntijoita.

Talonpoikaiston keskuudesta nousevien uusien ammattitaitoisten maatalousasiantuntijoiden koulutusta edistää uusi maataloustieteellinen yliopisto, joka rakennetaan pieneen Gödöllön kaupunkiin lähelle Budapestia ja jossa kolmetuhatta opiskelijaa voi kerralla perehtyä uudenaikaiseen maataloustieteeseen. Gödöllöön perustetaan tämän vuoden aikana myös maatalouskoneiden koelaitos sekä uusi agropedagoginen laitos, jossa koulutetaan maatalousammattikoulujen opettajia.

MUITA RAKENNUSTÖITÄ, JOTKA TAKAAVAT UNKARIN KANSALLE RAUHALLISEN, ONNELLISEN ELÄMÄN. Unkarissa ei ole ainoatakaan seutua, missä matkailijan katse ei kohtaisi viisivuotissuunnitelman jo valmistuneita tai rakenteilla olevia luomuksia. Itä-Unkarissa sijaitsevalta Hortobágyn arolta, joka soodapitoisesta maaperästään huolimatta on keinotekoisen kastelun ansiosta muuttunut hedelmälliseksi laidunmaaksi ja karjatalouden keskukseksi, länsi-Unkarissa sijaitsevalle "Marraskuun päivän" voimalaitokselle, joka varustaa sähköllä satoja tehtaita ja kyliä, pohjois-Unkariin perustetusta raskaan teollisuuden yliopistosta eteläunkarilaisessa Kaposvárin kaupungissa sijaitsevaan kehruutehtaaseen asti, kaikki nämä saavutukset ovat 5-vuotissuunnitelman tuloksia ja todistavat Unkarin kansan rauhallisesta ja onnellisesta elämästä.

Jo saavutettuihin tuloksiin nojautuen Unkarin kansa jatkaa vuonna 1953 viisivuotissuunnitelmansa rauhanomaisia rakennustöitä. Niitä ovat Budapestin maanalainen rautatie, joka muuttaa pääkaupungin liikenteen nopeaksi ja mukavaksi, Budapestin kansanstadion 100.000:lle katsojalle, Alföldin tasongon pääjoen, Tiszan uusi vesivoimalaitos, joka tekee joen yläjuoksun liikennekelpoiseksi ja muuttaa 120.000 hehtaaria kuivaa maata hedelmällisiksi puutarhoiksi ja riisivainioiksi sekä monet muut.

Unkari – raudan, teräksen ja koneiden maa

Unkarin konerakennusteollisuudella, joka maan vapautuksen jälkeen on kehittynyt suorastaan seitsemänpenikulman askelin, on takanaan satavuotinen, teknillisistä kokemuksista rikas menneisyys. Yli sata vuotta sitten, vuonna 1844 perustettiin Budapestiin Ganz-tehdas. Se kehittyi seuraavien vuosikymmenien aikana erääksi Keski-Euroopan suurimmaksi sähkö-, vaunu-, laiva- ja konerakennustehtaaksi, joka tuotti lyhyen ajan kuluessa lukuisiin maailman maihin, Italiasta Intiaan, Egyptistä aina Etelä-Amerikkaan saakka, täydellisiä laitteita vesivoimalaitoksia ja sähkörautateitä varten. Lähes sadan vuoden ajan on toiminnut myöskin MAVAG-tehdas (Unkarin valtion rauta- ja konerakennustehdas Budapestissa), jonka virtaviivaiset Die-

sel-junat ja pikajunaveturit ovat tunnettuja ja tunnustettuja valtamerientakaisissakin maissa. Nykyiset Mátyás Rákosi-tehtaat ovat myös saaneet alkunsa 1800-luvulla. Csepel-merkkiset ompelukoneet, moottoripyörät, turbiinit ja pumput ovat jo useiden vuosikymmenien ajan kuuluneet maailmanmarkkinoiden yleisesti tunnettuihin vientiartikkeleihin . . .

Useat etevien insinöörien, ammattityöläisten ja keksijäin sukupolvet ovat luoneet perustan Unkarin konerakennusteollisuudelle. Unkarilainen Anyos Jedlik oli eräs dynamon keksijöitä, ja unkarilaisten insinöörien muodostama maailmankuulu "Bláthy—Zipernovszky—Déry"-kolmikko rakensi ensimmäisen kolmivaihdevirtamuuntajan, jolla luotiin modernin sähkötekniikan perustaa. Unkarilaiset insinöörit alkoivat ensimmäisinä Euroopassa käyttää pintakaraisua ja kovavalua — tällä menettelyllä parannetaan ratakiskoja ja junanpyörien laatua ja helpotetaan niiden valmistusta. Kálmán Kandó saavutti uraauurtavia tuloksia tutkiessaan sähkön käytön mahdollisuuksia liikenteen palveluksessa. András Mechwart sai valssimyllyn keksimisellä aikaan käänteentekevän muutoksen myllyteollisuudessa. Tivadar Puskás, musiikkija muun ohjelman välittämiseen soveltuvan "telefonografin" keksijä vaikutti puhelinkeskuksellaan suunnattomasti puhelimen leviämiseen. Edison itse lausui: Puskás oli ensimmäinen, jonka aivoissa syntyi ajatus puhelimen sentralisoimisesta ja joka myös toteutti tämän ajatuksen luomalla Pariisin puhelinkeskuksen . . . Unkarilainen oppinut, Donát Bánki konstruoi uudenaikaisen kaasuttimen esi-isän, ja eräs toinen, Emil Schimanek, laati tieteellisen teorian vielä nytkin käytetystä kaasuttimesta.

Kaikista näistä tuloksista huolimatta Unkarin konerakennusteollisuus ei aikaisemmin pystynyt nousemaan kehitystasolle, joka olisi vastannut maan raaka-ainerikkauksia ja Unkarin insinöörien ja ammattityöläisten taitoa. Unkari oli toisen maailmansodan loppuun saakka osa Habsburg-monarkiaa, joka ei jättänyt keinoja käyttämättä voidakseen estää Unkarin raskaan teollisuuden kehitystä varsinkin konerakennusteollisuuden kohdalla. Se tuotti Itävallan kehittyneen konerakennusteollisuuden tuotteita tullivapaasti Unkariin ja valvoi samalla, että Unkariin ei perustettu konerakennustehtaita eikä entisiä laajennettu. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Horthyn hallitus yritti sortovaltansa ylläpitämiseksi voittaa puolelleen länsimaisten trustien tuen. Tässä tarkoituksessa se myi maan itsenäisyyden ulkomaiselle suurpääomalle: maan rauta- ja terästarpeen edellyttämän materiaalin se tuotti suurimmaksi osaksi lännen suurkapitalistisista tehtaista ja jätti näin Unkarin metallurgian oman onnensa nojaan. Hitleriä tukeville Saksan terästrusteille Horthyn hallitus antoi mahdollisuuden tuoda Unkariin tullivapaasti koneita. Näinollen Unkarin konerakennustehtaat olivat pakotettuja rajoittamaan tuotantoaan, muutamat jopa lopettamaan toimintansa. Liiketoimintaan huolellisesti valvova Saksan suurpääoma löysi toisen maailmansodan sotateollisuuskonjunktuurienkin aikana kylliksi keinoja estääkseen Unkarin itsenäistä teollisuutta kehittymästä.

ENSIMMÄISET ASKELEET TEOLLISUUDEN KEHITTÄMISEN TIELLÄ

Vapautettu Unkari sai näinollen perinnöksi konerakennusteollisuuden, jolla oli käytettävänään runsaasti teknillisiä kokemuksia mutta jolta puuttui oikea perusta. Se oli kehittynyt epätasaisesti ja saanut senlisäksi vielä kärsiä raskaita menetyksiä sodan aikana.

Ensimmäinen tehtävä oli poistaa hävityksen jäljet ja luoda luja perusta monipuoliselle konerakennusteollisuudelle.

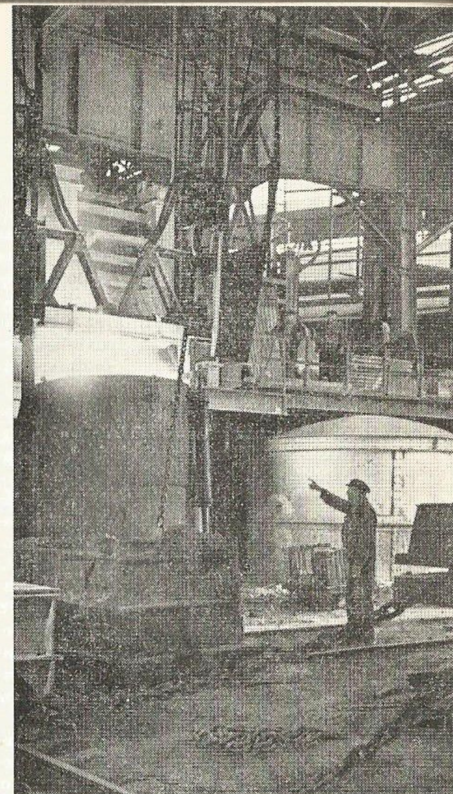
Tämä päämäärä saavutettiin jälleenrakennuksen kolmivuotissuunnitelman

aikana 1947—49. Sodassa tuhoutuneet tai vaurioituneet teollisuuslaitokset kunnostettiin tänä suunnitelmakautena, ja niiden kalustoa täydennettiin ja korvattiin uudenaikaisilla, lähinnä neuvostoliittolaisilla koneilla.

Kolmivuotissuunnitelman aikana suoritettiin kuitenkin jo huomattavasti enemmän kuin vain välttämätöntä jälleenrakennustyötä.

Kansan omaisuudeksi tulleitten konerakennustehtaitten työ järjestettiin uudelleen ja rationalisoitiin. Pienet tehtaat yhdistettiin. Tuotantotehtävät jaettiin eri teollisuuslaitosten kesken niin, että kukin tehdas tuottaa niitä artikkeleita, joita se teknillisellä kalustollaan pystyy tuottamaan parhaiten ja halvimmalla. Samanaikaisesti alkoi huolellinen tutkimus- ja kokeilutyö, jonka tarkoituksena oli täydellistää konetyyppejä ja löytää uusia, teholtaan parempia.

Kolmivuotissuunnitelma oli alunperin yksinomaan jälleenrakennusohjelma. Sosialistinen suunnitelmatalous avasi kuitenkin uusia, siihen asti käyttämättömiä voimalähteitä Unkarin kansantaloudessa. Teollisuuslaitosten tuotannon yhdenmukaistaminen, uusien ajanmukaisten koneiden käytäntöönottaminen ja ennenkaikkea satojentuhansien työtätekevien aktiivisuus sekä kymmenettuhannet tuotantotuloksia lisäävät uudistukset ja rationalisoinnit, kaikki tämä nosti tuotantoa tavattomasti. Nopean kehityksen seurauksena oli, että Unkarin raskasteollisuus viimeisenä suunnitelmavuonna tuotti jo 74.1 % enemmän kuin vuonna 1938, viimeisenä sotaa edeltäneenä vuonna. Raskaanteollisuuden piirissä kehittyi erikoisen voimakkaasti konerakennusteollisuus: sen tuotanto oli vuonna 1949 212 % sotaa edeltäneestä tasosta. Kolmivuotissuunnitelman viimeisenä vuonna Unkarin konerakennusteollisuus tuotti kaksi kertaa niin paljon kuorma-autoja, kolme kertaa niin paljon polkupyöriä, vaunuja ja laivoja, viisi kertaa niin paljon traktoreita, kahdeksan kertaa niin paljon vetureita ja 30 kertaa niin paljon työstökoneita kuin vuonna 1938.

VUOSINA 1950—1954 NOUSU VIELÄ 390 %

Konerakennusteollisuuden tuotantokyvyn nostaminen muodostaa erään tärkeimmän osan viisivuotissuunnitelman laajassa teollisuuden kehittämisohjelmassa.

Viisivuotissuunnitelman aikana (1950—53) perustetaan maahan 341 uutta tehdasta ja voimalaitosta. Vuoriteollisuus mekanisoidaan ottamalla käytäntöön useita tuhansia koneita. Maatalouden uudenaikaistamiseksi saa-

daan useita kymmeniä tuhansia traktoreita ja muita koneita.

Kymmenet tuhannet koneet tulevat kohottamaan kansantalouden tuotantoa ja helpottamaan Unkarin kansan elämää. Samalla kun uudet, ajanmukaiset automaattikoneet kohottavat tuotantoa, ne myöskin nostavat niillä työskentelevien ammattityöläisten tuloja. Unkarin pelloilla traktorit, kombainit ja muut koneet ottavat raskaimman työn talonpoikain hartioilta, lisäävät samalla satoa ja kohottavat siten heidän elintasoaan. Tuhannet uudet linja-autot ja trolleybussit muuttavat kaupunkien liikenteen nopeammaksi ja mukavammaksi. Sadat pikajunaveturit ja kaukolinja-autot tuovat maan kaupungit ja kylät yhä lähemmäksi toisiaan. Kehittyvä konerakennusteollisuus antaa urheilevan nuorison käyttöön kymmeniä tuhansia polkupyöriä ja moottoripyöriä. Yhä kasvavalla lukumäärällään ja jatkuvasti paranevalla laatutasollaan uudet koneet palvelevat koko kansan hyvinvointia. Ja Unkarin konerakennusteollisuuden täytyy tuottaa koko suunnaton konemäärä.

Tämä selittää, miksi viisivuotissuunnitelma kaikista teollisuudenaloista kehittää eniten konerakennusta. Unkarin konerakennusteollisuuden tuotantokyky tulee uusien tehtaiden perustamisen ja entisten laajentamisen ansiosta nousemaan viiden vuoden aikana 390 prosenttia.

Niin puhuva kuin tämä tuotannon nousua osoittava luku onkin, ei se kuitenkaan ilmennä täysin suunnatonta kehitystä, mikä Unkarin konerakennusteollisuudessa parhaillaan tapahtuu. Viisivuotissuunnitelman mukaan ei rakenneta pelkästään aikaisemmin tunnettuja konetyyppejä, vaan herätetään eloon kokonaan uusia valmistusaloja. Jo nyt Unkarissa on alettu rakentaa sarjoittain sellaisia koneita, joiden saanti aikaisemmin oli kokonaan maahantuonnista riippuvainen. Taloudellisesti on tärkeätä, että Unkarin hallitus uutta ajanmukaista konerakennusteollisuutta kehittäessään kulkee alhaalta ylöspäin: teollisuuden raaka-aine- ja energiapohjaa on jo laajennettu ja laajennetaan jatkuvasti koko viisivuotissuunnitelman ajan. Mekanisoidut kaivokset, uudet sähkövoimalaitokset varustavat maan uudet sulatot ja martinuunit käyttövoimalla . . . Mekanisoidut valimot kohottavat metallurgisen teollisuuden tuotantoa. Valanta tapahtuu synteettisen hiekan ja konevoiman avulla, ja itsetoimivat koneet suorittavat annostuksen sulattoja varten. Laadultaan hyvien valmiiden valuosien edelleenkäsittely tapahtuu pikaleikkausmenetelmien avulla, jotka Neuvostoliiton raskaassateollisuudessa saatujen kokemusten perusteella on otettu käytäntöön myös Unkarissa.

Unkarin konerakennusteollisuuden kehitykseen vaikuttaa myös suuresti korkeatasoinen tieteellinen tutkimustyö, jota valtio tukee niin aineellisesti kuin moraalisesti. Rauta- ja metallitutkimuslaitoksen tiedemiehet työskentelevät menestyksellisesti löytääkseen uusia teknologisia menetelmiä. Uusissa konerakennusteollisuuden erikoisinstituuteissa sadat oppineet ja asiantuntijat yrittävät täydellistää jo käytännössä olevia konetyyppejä sekä konstruoida uusia. Pohjois-Unkarissa sijaitsevaan Miskolcin kaupunkiin on perustettu ns. raskaanteollisuuden yliopisto, jonka päätehtäviin kuuluu mm. Unkarin konerakennusteollisuuden uuden, hyvinkoulutetun insinöörikunnan kasvattaminen.

Kymmenettuhannet käytännön ammatti-ihmiset, teknikot, työnjohtajat ja ammattityöläiset ovat läheisessä yhteistyössä tiedemiesten kanssa. Uudistajat, työmenetelmien rationalisoijat ja keksijät edistävät "ideoillaan" ja ehdotuksillaan tuotteiden tason parantumista, valmistuskustannusten laskua ja työn tuottavuuden kohottamista. Työtätekevien joukkojen kahleista vapautettu luova energia pääsee kansandemokraattisen järjestelmän puitteissa esteettä vaikuttamaan. — Unkarin konerakennustehtaissa tuskin löytyy sellaista työntekijää, joka ei pyrkisi parantamaan ammattitaitoaan ilmaisissa iltaoppilaitoksissa tai iltayliopiston luennoilla.

Valtion suurisuuntaiset sijoitukset, pitkälle kehitetty tieteellinen työ sekä työtätekevien jatkuvasti nouseva ammattitaito ja heidän kasvava aktiivisuutensa vaikuttavat Unkarin konerakennusteollisuuden tuotannon tason nousuun niin määrällisesti kuin laadullisesti. Seuraavassa muutamia yleistietoja eri valmistusaloilta.

TYÖSTÖKONERAKENNUS

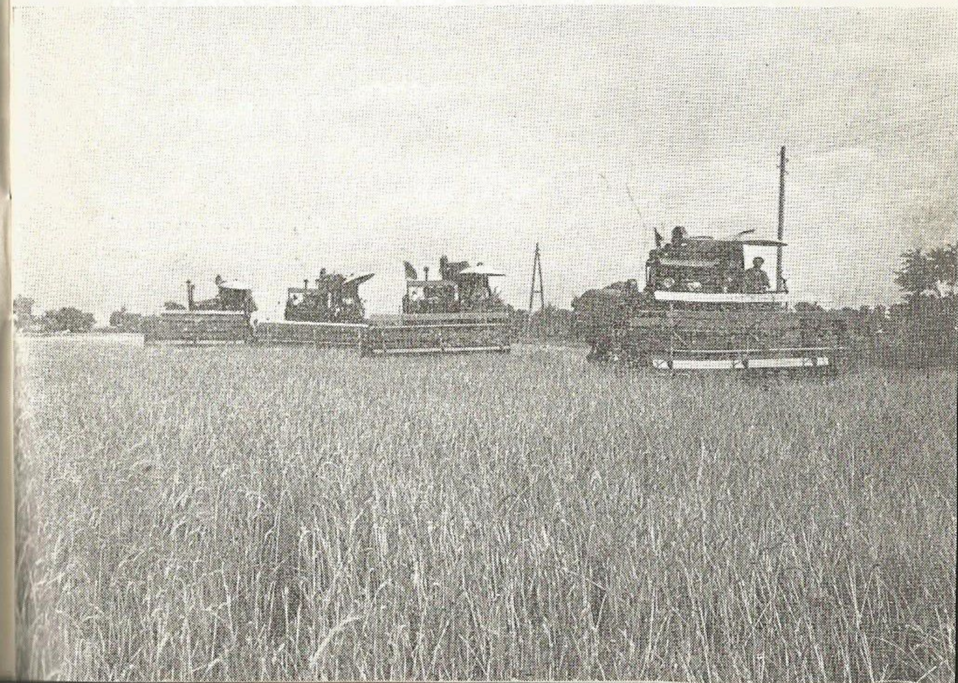
Ennen vapautusta Unkarissa rakennettiin työstökoneita yksinomaan pienteollisuutena. Kolmivuotissuunnitelman aikana tämä teollisuudenala pääsi kehittymään myös suurissa tehtaissa, ja viisivuotissuunnitelman aikana Unkari tuottaa jo laajassa mittakaavassa sarjavalmisteina alan uudenaikaisimpia koneita. Unkarilaiset konesuunnittelijat panevat erittäin suurta painoa koneiden tuottavuuden jatkuvaan kohottamiseen. Koneiden konstruoinnissa kiinnitetään huomiota leikkuunopeuden ja syöttönopeuden kohottamiseen.

Unkarin työstökonerakennustehtaat ovat viisivuotissuunnitelman aikana alkaneet tuottaa 29 uutta, suuren työtehon omaavaa konetyyppiä. Niiden joukossa on pysty-, taso- ja yleisjyrsinkoneita, revolverisorveja, porakoneita, hienomekaanisia konesorveja, pystysorveja ja muita konetyyppejä. Unkari, joka aikaisemmin oli tällä alalla kokonaan maahantuonnista riippuvainen, vie nyt työstökoneita sellaisiinkin maihin kuin Ruotsiin, Saksaan, Belgiaan, Ranskaan ja Italiaan.

MAATALOUSKONEET

Unkarin maatalouden nopeasti edistyvä koneistaminen asettaa konera-

EMAG-tyyppisiä kombaineja valmistetaan Unkarissa nykyään sarjatuotantona.

kennusteollisuudelle valtavia tehtäviä. Vuosien 1950 ja 1954 välisenä aikana on rakennettava 26.100 traktoria ja useita kymmeniä tuhansia muita työkoneita: ohjelma ulottuu kylvökoneista selektoreihin ja itsesitovista viljankorjuukoneista puimakoneihin asti. Ensi kertaa Unkarin konerakennusteollisuuden historiassa on ryhdytty Unkarin maatalouskonetehtaissa valmistamaan sarjatuotantona uusia konetyyppejä. EMAG-tehtaassa Budapestissa (Unkarin ensimmäinen maatalouskonetehdas) valmistetaan sarjatuotantona täydellisiä kombainkoneita, joita Unkarin teollisuus vuosina 1950—54 antaa maatalouden käyttöön 2.600 kappaletta. Neuvostoliittolaisten piirustusten ja teknillisen aineiston pohjalla rakennetaan myös sarjatuotantona uutta 50-hevosvoimaista diesel-moottorista telaketjutraktoria, joka soveltuu erikoisesti tuotanto-osuuskuntien laajoille tiloille. Unkarin maatalouskonetehtaat valmistavat uusien tyyppien ohella myös entisiä hyviksi tunnettuja koneitaan, kuten esim. HSCS-merkkisiä traktoreita ja telaketjutraktoreita, edelleen erityyppisiä puimakoneita, auroja jne., joita viedään ulkomaillekin suuret määrät.

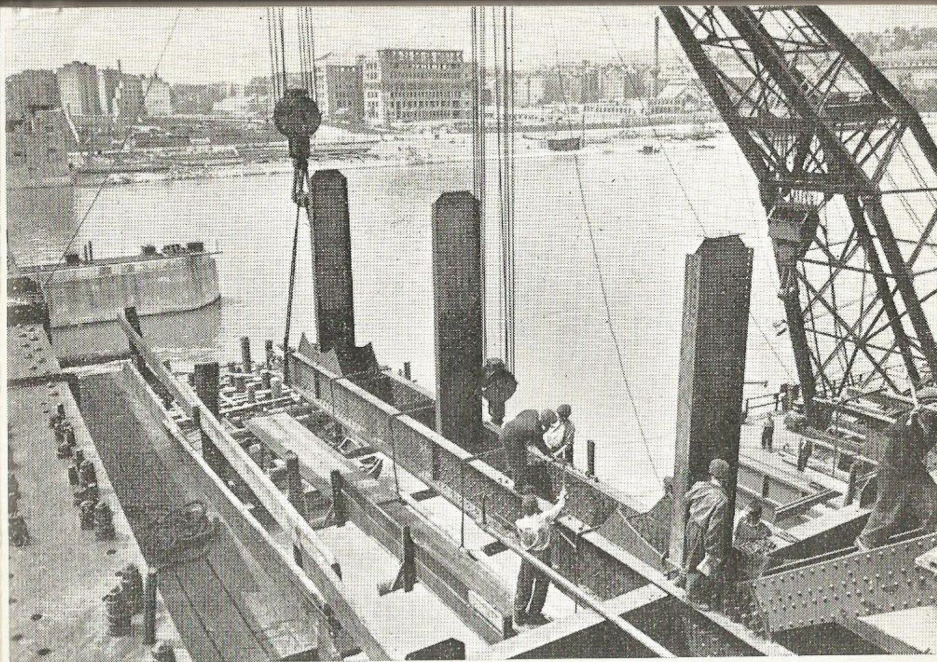
KAIVOSKONETEOLLISUUS

Unkarissa suoritettiin aikaisemmin kaivostyöt etupäässä käsivoimin, koska kaivosten kapitalistiomistajat eivät alhaisten työpalkkojen takia olleet halukkaita sijoittamaan pääomaansa pitkäksi aikaa kaivostensa koneistamiseen. Viisivuotissuunnitelma koneistaa nopeaa vauhtia Unkarin kaivoksissa louhinnan, lastaus- ja kuljetustyöt. Tämän suurisuuntaisen koneistamisohjelman toteuttamiseksi Unkarin kaivoskoneteollisuuden tuotanto on kohotettava viidessä vuodessa kymmenkertaiseksi.

Ulkomaillakin tunnettujen kuljetushihnojen, täryratojen, paineilmatyökalujen, louhintakirveiden lisäksi Unkarin valtion kaivoskoneteollisuus valmistaa myös useita konstruktioltaan unkarilaisia erikoiskoneita ja laitteita. Näitä on mm. insinöörien Ajtayn ja Szilárdin rakentama louhinta-lastauskone. Unkarilaisten tehtaitten sarjavalmisteena se on jo käytössä useissa Unkarin hiilikaivoksissa, missä siihen ollaan erittäin tyytyväisiä, sillä suorittaahan se keskimäärin 50 lapioijan työn. Eräs toinen konstruktioltaan unkarilainen kaivoskone on vuori-insinööri József Kótan keksimä pieni lastauskone, joka vapauttaa raskaasta lapioimistyöstä. Kossuth-palkinnon saanut koneviilaja István Széman on konstruoinut suorituskyvyltään hyvin tehokkaan jyrsinkoneen, jota myös valmistetaan sarjatuotantona.

LIIKENNEVÄLINEET

Unkarin raskaanteollisuuden vanhin haara on vetureita, vaunuja ja laivoja tuottava liikennevälineteollisuus. Tämä teollisuudenala on vapautuksen jälkeen kehittynyt suunnattomasti. Kuten ennenkin, rakennetaan nyt Kandó-systeemisiä sähkömoottorivaunuja, edelleen Diesel-junia, henkilö- ja pikajunavetureita, vaunuja ja aluksia, jotka ovat tunnettuja kaikkialla maailmassa. Viime vuonna tuotteiden lukumäärä kasvoi huomattavasti, sillä valtion veturi- ja vaunukonepajat ryhtyivät valmistamaan aivan uusia liikennevälineitä. Niitä ovat uudet pikajunaveturit "2—C—2", sähkökäyttöiset Dieselmoottorivaunutyypit sekä kantokyvyltään suuret erikoistavaravaunut ja matkustajavaunut, jotka soveltuvat trooppiseen ja subtrooppiseen ilmastoon. Samoin aloitettiin kolmen ja viiden tonnin kuorma-autojen sekä linja-autojen sarjavalmistus. Budapestissa sijaitsevien "Mátyás Rákosi"tehtaiden kuorma-autotehtaasta lähti hiljattain 10.000 kuorma-autoa. 100, 125 ja 250 cm^3 Csepel-merkkiset moottoripyörät ovat lukuisissa kansainvälisissä kilpailuissa saavuttaneet huomattavia tuloksia.

Petöfi-sillan mahtavien kannatinpilareiden takaa Tonavan toisella puolen kohoavat Budapestin teknillisen yliopiston uudet viisikerroksiset rakennukset.

Uusi yliopistokaupunginosa BUDAPESTIIN

Budapestin XI piiri on Budan eteläosassa. Siellä näkee Tonavan varrella suuren joukon valmiita tai puolivalmiita uusia rakennuksia. Valtavat, lakkaamatta pyörivät sementinsekoituskoneet ja jatkuvasti liikkeessä olevat nostokurjet ovat nykyään tunnusomaisia tälle kaupunginosalle, joka vielä muutamia vuosia sitten oli autio ja hyljätty.

14 HEHTAARIN RAKENNUSTYÖMAA. Tänne syntyy uusi yliopistokaupunginosa. Unkari on muuttunut teollisuusmaaksi, ja kasvava teollisuus tarvitsee yhä enemmän ammattitaitoa. Viisivuotissuunnitelman loppuun mennessä, vuonna 1954 tulevat suunnitelman uudet luomukset antamaan työpaikan 10.000 insinöörille ja 40.000 muulle teknilliseen henkilökuntaan kuuluvalle koulutetulle henkilölle.

Teknillisten ammattimiesten jatkuvasti kasvavan tarpeen ohella ovat myös Budapestin teknillisen yliopiston nykyiset mittasuhteet osoittautuneet aivan liian pieniksi, ja näinollen kohoaa yliopistolle uusia rakennuksia 14 hehtaarin alueella.

Budapestin teknillisen yliopiston vanhat rakennukset ovat peräisin vuodelta 1905, ja 40 vuoden ajan niitä pidettiin mittasuhteiltaan aivan liian suurina. Tuona aikana satoja insinöörejä oli Unkarissa työttömänä.

13.800 TEKNIIKAN OPISKELIJAA VUONNA 1954. Lukuvuonna 1938/39 heitä oli 5.370. Kun otetaan huomioon, että vuosi 1952 oli vasta viisivuotissuunnitelman kolmas vuosi ja että teknillisen yliopiston opiskelijain lukumäärä vuoteen 1954 mennessä tulee nousemaan 13.800:aan, ymmärretään miten tarpeellinen uusi suurisuuntainen rakennustyö todellisuudessa on.

MISKOLC, VESZPREM, SZOLNOK. Uusia yliopistorakennuksia ei kuitenkaan kohoa vain Budapestiin, vaan myös lukuisiin Unkarin maaseutukaupunkeihin. Niinpä esimerkiksi pohjois-Unkarissa sijaitsevan Miskolcin kaupungin ympäristöön nousee raskaan teollisuuden teknillisen korkeakoulun rakennusryhmiä kuin sieniä sateella. Veszprémissä sijaitsevan kemiallisen teollisuuden teknillisen korkeakoulun jättiläismäiset rakennusryhmät ja uudenaikaiset koelaboratoriot ovat viimeistelyvaiheessa. Ja aivan lähiaikoina aloitetaan Tiszan varrella Szolnokissa liikennelaitoksen teknillisen korkeakoulun rakennustyöt.

Näistä muutamista esimerkeistä käy jo ilmi, miten pitkälle korkeampi opetus Unkarissa on erikoistunut. Sekä teknillisen opetuksen erikoistuminen että laaja käytännöllinen koulutus tähtäävät siihen, että yliopistoista ja korkeakouluista lähtevä uusi teknillinen sivistyneistö ei ole vain monilukuinen, vaan myös ammatillisesti hyvin koulutettu.

VARMA TULEVAISUUS. Nykyään ei insinöörien eikä tekniikan opiskelijain tarvitse olla vähääkään huolissaan työpaikan saannista. Unkarin kehittyvä teollisuus ja sen suurisuuntaiset rakennustyöt merkitsevät varmoja työpaikkoja teknillisesti koulutetuille henkilöille. Unkarin insinöörikunta on maan arvossapidetyimpiä ammattiryhmiä, ja tämä merkitsee kunnioituksen lisäksi myös korkeaa palkkaa.

Teknillisistä korkeakouluista lähtevät nuoret insinöörit pääsevät heti työhön käsiksi. Suunnitelmatalouden mukaisesti yksityiset laitokset ja yritykset ilmoittavat vuosittain opetusministeriölle, kuinka monta ja minkälaista insinööriä ne tarvitsevat. Toisaalta tiedustellaan opiskelijoilta jo kolmantena lukuvuonna, missä laitoksissa he mieluimmin haluaisivat työskennellä. Tällä tavoin yritetään erilaiset toivomukset sovittaa yhteen ajoissa ja parhaalla tavalla, ja näin on koulunpenkiltä lähtevillä insinööreillä työpaikat jo valmiina.

Opiskelijoita Budapestin teknillisen yliopiston lukusalissa.

220 METRIN PITUINEN RAKENNUS. Tonavan yli kaareutuvan "Sándor Petöfi"-sillan Budan puoleisessa päässä tulee kuvastumaan virtaan 200 metriä pitkä, viisikerroksinen palatsi. Se tulee olemaan teknillisen yliopiston päärakennus. Sinne sijoitetaan rehtorin kanslia, dekaanien huoneet, tiedekuntahuoneet, konferenssisalit ja juhlasali.

Edellisten lisäksi tulee keskusrakennukseen vielä useita luentosaleja ja 64 pientä piirustussalia. Keskusrakennuksen taakse kohoavat osastojen uudet rakennukset. Kukin niistä tulee olemaan 50 metriä pitkä ja viisikerroksinen.

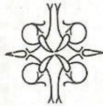
OPPIVERSTASHALLIN TILAVUUS 30.000 KUUTIOMETRIÄ. Kaksi näistä rakennuksista valmistuu talvitöinä. Samanaikaisesti rakennetaan 60x60 metrin ($3.600\ m^2$) suuruiselle pohjalle kymmenen metrin korkuinen oppiverstashalli, jonka tilavuus tulee olemaan noin 30.000 kuutiometriä. Suurjännitekoneiden koelaboratorio sijoitetaan tähän halliin josta siten tulee Unkarin sähköistämisen tärkeimpiä koe- ja tutkimuslaitoksia.

Eri osastorakennusten jokaiseen luentosaliin mahtuu 450 opiskelijaa.

Budapestin teknillisen yliopiston uudet rakennukset eivät ainoastaan tule ottamaan vastaan useita satoja opiskelijoita ja vastaavaa opettajakuntaa, vaan samalla ne turvaavat hyvinvarustettuine saleineen, uudenaikaisine laboratorioineen ja koeverstaineen tuleville insinööreille korkeatasoisen teoreettisen ja käytännöllisen koulutuksen.

KULTTUURIELÄMÄÄ

unkarilaisessa maalaiskylässä

Dobozin kunnan kulttuuritalon näyttämölle yleisön eteen astuu kaksi morsiuspoikaa. Molemmilla on kukkia hatussa. Heidän kaulastaan riippuu "Kulacs", eräänlainen puinen leili. Pojat ovat matkalla konelainausaseman traktoristin István Balázsin häihin. Morsian on Julia Nagy, tuotanto-osuuskunta "Petöfin" parhaita työntekijöitä, ja morsiuspojat ovat kutsumassa kylän asukkaita mukaan juhliin.

Tämän jälkeen vietetään näyttämöllä aidot Doboz-häät. Vanhat runot, laulut, tanssit ja leikit heräävät uuteen eloon. Näin tanssivat dobozlaisten isovanhemmat aikoinaan, näille sanaleikeille ja kujeille nauroivat heidän esi-isänsä ja esi-äitinsä. — Häät ovat juuri menossa . . . Kulttuuritalon juhlasalissa dobozlaiset nauttivat vanhoista tavoistaan ja uudesta, iloisesta elämästä. Perinteet liittyvät läheisesti tämän päivän elämään . . .

Dobozin kulttuuriryhmän kansantaiteilijat esittävät nämä laulu- ja tanssikohtaukset näyttämöllä.

* * *

Doboz on pieni kunta Békésin komitaatissa. Ennen Unkarin vapautusta siellä oli kreivi Wenckheimin 7000 hehtaarin suuruinen maatila. Kaikki kylän asukkaat raatoivat aamusta iltaan kreivillisen linnan hyväksi.

Mutta kaikki se on jo menneisyyttä. Maa kuuluu työtätekeville talonpojille ja linnassa on maataloudellisen tuotanto-osuuskunnan hallinnollinen keskus. Linnan viereen ovat Dobozin asukkaat rakentaneet jo oman kulttuuritalon.

Yli kolme vuotta sitten saapui kulttuurivallankumouksen tuuli tähän kylään, missä aikaisemmin luettiin korkeintaan almanakkaa. Ensin se tempasi mukaansa tuotanto-osuuskunnassa työskentelevän nuorison. Muodostettiin kulttuuriryhmä ja alettiin opetella lauluja ja pieniä näytelmiä. Nuoret kuulivat puoluejärjestössä myös vanhojen perinteitten vaalimisesta. He lähtivät tapaamaan vanhuksia, mm. 85-vuotiasta János Kendeä. Unohduksiin joutuneita tansseja, lauluja ja tapoja tuli jälleen esiin. Vanhukset sipsuttelivat ja hyräilivät, nuoret tanssivat ja lauloivat. Vanhat tavat heräsivät jälleen eloon. Dobozin kulttuuriryhmän taide tuli nopeasti laajalti tunnetuksi. Vuoden kuluttua ryhmä jo otti osaa maatakäsittäviin maaseudun kulttuurikilpailuihin. Ensin se sai ensimmäisen sijan piirikilpailuissa, sitten komitaatissa ja lopuksi se saavutti suuren menestyksen Budapestissa, missä kilpailuun otti osaa maan 37 parasta kulttuuriryhmää. Se esitti taidettaan myös Csepelin "Mátyás Rákosi"-tehtaan, Ganzin sähkötehtaan ja eri konetehtaitten kulttuurisaleissa. Tuhannet budapestilaiset työläiset saivat nauttia Dobozin kulttuuriryhmän esityksistä, ja "Mátyás Rákosi"-tehtaan kulttuuriryhmä kunnioitti heitä vieläpä erikoistilaisuudella.

Tämä kaikki merkitsi paljon dobozlaisille, sillä osallistuihan maatakäsittäviin kulttuurikilpailuihin melkein neljätuhatta kulttuuriryhmää 2160 kylästä ja maaseutukaupungista.

* * *

Maine ei suinkaan pilannut Dobozin asukkaita. Heidän kulttuuritarpeensa vain kasvoivat. Dobozin asukkaat saivat valtiolta 140.000 forinttia kulttuuritalon rakentamista ja sisustamista varten. Koko kylä oli mukana rakentamistyössä. Vanhat ja nuoret kantoivat tiiliä ja valmistivat laastia. Kyläläiset lupautuivat tekemään 3000 työpäivää. Mutta kukaan ei laskenut työpäiviä, jokainen teki niin kauan työtä, kunnes talo oli valmis.

Sunnuntai-iltapäivän viettoa Dobozin kulttuuritalon puutarhassa.

Talon avajaiset vietettiin suurena juhlana. Kansaa virtasi paikalle joka puolelta katsomaan suurta kulttuurisalia, näyttämöä ja kirjastoa. Dobozin asukkaita tervehdittiin kättentaputuksin ja eläköönhuudoin.

* * *

Elämä alkoi sykkiä kulttuuritalossa, siitä tuli Dobozin asukkaiden kohtauspaikka, johon he saapuivat päivätyön jälkeen kuuntelemaan radiota, pelaamaan šakkia, lukemaan tai huvittelemaan. Siellä saatetaan keskustella jostakin kirjasta tai pohtia kylän ja maailman tapahtumia. Kirjastohuone on melkein aina täynnä väkeä. Yksi lainaa itselleen romaanin, toinen jonkin luonnontieteellisen teoksen. Suurta mielenkiintoa tunnetaan myös kansanomaisesti kirjoitettuja tieteellisiä teoksia kohtaan. Kulttuurisali on viimeistä sijaa myöten täynnä, kun pidetään esitelmiä Mitšurinin teorioista, tähtitieteestä tai ihmisen kehityksestä. Kahdesti viikossa näytetään elokuvia. Kulttuuriryhmä opettelee yhä uusia näytelmiä, tansseja ja lauluja.

Kulttuuritalon toiminta vaikuttaa koko kylän elämään. Ennen vuotta 1952 Dobozissa oli kaksi tuotanto-osuuskuntaa, viime vuoden aikana syntyi kaksi uutta ryhmää. Niiden jäsenet ovat suurimmalta osaltaan kulttuuritalon vakituisia vieraita. Myös yksityistalonpojat viihtyvät hyvin kulttuuritalon ilmapiirissä, missä he oppivat aina uutta. He saavat uuden kuvan maailmasta, ja isänmaallisten velvollisuuksien täyttämisessä ja luovutuksessa he niin sanoaksemme kilpailevat tuotanto-osuuskuntiin kuuluvien talonpoikain kanssa.

OIKEUDENKÄYNTI

titolais-fasistisia ihmisryöstäjiä vastaan

Unkarin valtion kustannusliike julkaisi äskettäin kirjasen "Titolais-fasististen ihmisryöstäjien oikeudenkäynti", joka sisältää aineiston Budapestissä 15—17. 11. 1952 pidetystä oikeudenkäynnistä.
Selostamme aluksi terroristi- ja vakoilijajoukkion suunnitelmia ja julkaisemme muutamia otteita syytekirjelmästä ja rikollisten kuulustelupöytäkirjasta.

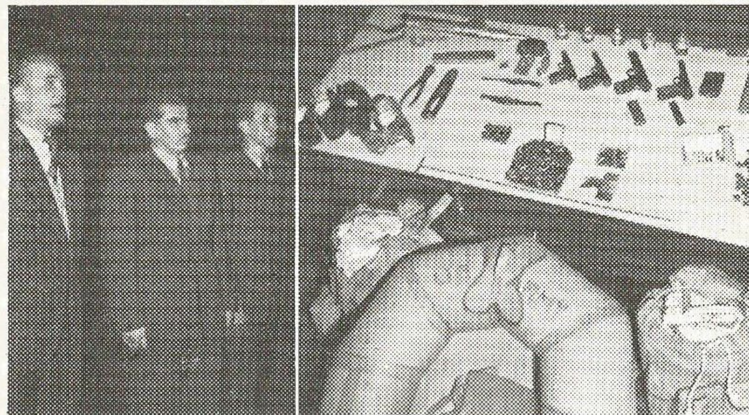
KEITÄ RIKOLLISET OLIVAT?

Unkarin kansantuomioistuimen edessä seisoi joukko salamurhaajia ja rosvoja, joille murhaaminen ja ryöväämінen oli ollut vuosikymmeniä vakinaisena ammattina, gangstereita, jotka viihtyivät vanginvartijain seurassa ja syytettyjen penkillä kuin rehelliset ihmiset kotonaan. He olivat jo aikaisemmin rangaistuja pahantekijöitä, jotka olivat paenneet tai vapautuneet vankilasta ja — kuten toisen asteen syytetty Sándor Kenyeres sanoi — tiesivät, ettei heillä enää ollut elämisen mahdollisuuksia Unkarissa. Teot, joihin he syyllistyivät: ihmisryöstö, uhrien vieminen Titon teurastamoon, tämä kaikki oli vain valmistelua tulevaa varten. Titon upseerit uskoivat László Bálintille kaksisataa kultarahaa, jotta tämä ostaisi huvilan Budapestistä ja järjestäisi sen UDB:n terrorikeskukseksi, eräänlaiseksi Jugoslavian haaraosastoksi. Sen betonikellarin piti erikoisvarusteineen toimia mestaushuoneena ja Tonavan aaltojen oli määrä niellä uhrit. Oma radiolähetin ja -vastaanotin olisi ollut yhdyssiteenä pahantekijäin ja heidän Belgradissa toimivien johtajiensa välillä. Tästä terrorikeskuksesta oli määrä johtaa tuhotöitä eri puolilla maata. Sándor Kenyeres esitti Belgradissa kartalta eräälle Mitya-nimiselle UDB:n upseerille, "Unkarin asiantuntijalle" ne sillat ja suuret unkarilaiset tehtaat, jotka oli tarkoitus tuhota. Budapestin kaikki sillat aiottiin räjäyttää yhdellä kertaa, yhdellä ainoalla napin painalluksella. Tämä olisi ollut titolaisten ohjelma Unkaria vastaan.

Rosvojoukkio aikoi murhata Belgradin käskyjen mukaan miltei kaikki Unkarin johtohenkilöt. He teroittivat peistään Unkarin parhaita vastaan ja suuntasivat aseensa kansan sydämeen. Peitsi annettiin ryöväreille Belgradissa, mutta se oli amerikkalaista tekoa. Amerikkalaisia olivat myöskin käsikranaatit ja pikakivääri, jotka syyttävinä todistuskappaleina olivat esillä oikeudenkäynnin aikana, kumivene, jossa vieläkin on kirjoitus "U.S. Army" (Yhdysvaltojen armeija), sekä autot, joilla rosvoja kuljetettiin rajalta. Inhoittavaa roskaväkeä istuu syytettyjen penkillä. He eivät kuitenkaan ole pääsyyllisiä, vaan pääsyylliset istuvat Belgradissa ja Washingtonissa.

OTE SYYTEKIRJELMÄSTÄ

"Budapestin valtionsyyttäjäviranomaiset syyttävät László Bálintia, Sándor Kenyeresiä, tri György Bálintia, János Puposia ja István Puposia vakoilusta, ihmisryöstön muodossa harjoitetusta terroritoiminnasta sekä Unkarin Kansantasavallan kansainvälisten etujen loukkaamisesta. Béla Raffaita valtionsyyttäjäviranomaista syyttävät vakoilusta sekä ampuma-aseiden luvattomasta hallussapidosta.

Syytetyt Sándor Kenyeres, László Bálint ja György Bálint oikeuden edessä. Oikealla vakoilijain hallusta tavattuja "työkaluja", joiden joukossa nähdään mm. konepistooli ja Yhdysvaltain armeijan kumivene.

Syyttäjäviranomaiset asettavat oikeuden eteen tämän terroristi- ja vakoojajoukkion, jonka Titon Gestapon, UDB:n johtajat ovat muodostaneet pääasiassa maankiertäjistä, rosvoista ja murhamiehistä. UDB-upseerit varustivat terroristijoukkion amerikkalaisella kumiveneellä, nopeasti tappavilla myrkyillä, huumausaineilla, konepistooleilla, pistooleilla, käsikranaateilla, erikoisilla murhaveitsillä, amerikkalaisilla käsiraudoilla ja muilla varusteilla. Rikollisille annettiin UDB:n kirjapainoissa väärennetyt Unkarin valtion suojeluelimen todistukset ja heidät kuljetettiin rajan yli Unkarin alueelle. Aseistettu ja väärillä papereilla varustettu joukko sai käskyn suorittaa terroritoimintaa, ryöstää ihmisiä, vakoilla, harjoittaa väkivaltaa rauhallisen väestön keskuudessa ja perustaa ihmisten murhaamiseen sopivan keskuksen".

OTE LASZLO BALINTIN KUULUSTELUSTA:

PUHEENJOHTAJA: Tunnustatteko syyllisyytenne?
LASZLO BALINT: Kyllä.

Puheenjohtajan kysymysten johdosta László Bálint esittää, että hänen isänsä oli lihakauppias ja omisti oman talon Zentassa. László Bálint on paennut suunnilleen kaksitoista kertaa rajojen yli, mutta vankilasta vielä useammin. Jo ennen vapautusta hän suoritti useita rikoksia. Neuvostoliiton-vastaisella rintamalla harjoittamastaan "toiminnasta" saksalaiset antoivat hänelle II. luokan Rautaristin ja muita kunniamerkkejä. Vuosina 1945—46, inflaation aikana hän vahingoitti yleistä huoltoa salakaupoillaan. Hän omisti hienon ruokatavarakaupan, missä hän työskenteli päivisin, mutta yön tullen hän murtautui rosvojoukkonsa kanssa jalokivikauppoihin. Hän matkusteli rikostoveriensa kanssa maaseudulla harjoittamassa salakauppaa. Hän toi pääkaupunkiin rasvaa ja jauhoja, mitkä hän molemmat muutti rahaksi mustassa pörssissä. Vuonna 1949 hän teki keski-

kaupungilla ryöstöyrityksen erääseen jalokivikauppaan. Rangaistuksena oli neljän vuoden kuritushuonetuomio, mutta hän karkasi vankilasta. Hän "työskenteli" myös väärillä poliisitodistuksilla: väärän kotietsintätodistuksen varjolla hän ryösti rikoskumppaniensa kanssa erilaisia kalleuksia ja keinotteli myös valuutalla. Kun maa alkoi käydä liian kuumaksi hänen jalkojensa alla, hän pakeni Jugoslaviaan.

PUHEENJOHTAJA: Miten jouduitte Jugoslaviassa kosketuksiin UDB:n kanssa?

L. BALINT: 10. päivänä toukokuuta 1950 minut vietiin Suboticaan, ja olin vankilassa 10. päivästä toukokuuta 14. päivään huhtikuuta 1951. Subotican UDB:n vankilassa kohtelu oli melko huonoa, minua lyötiin usein ja syytettiin unkarilaiseksi vakoojaksi. Tunnustettuani, millä tavoin olin tullut Jugoslaviaan, kohteluni muuttui aivan toiseksi.

PUHEENJOHTAJA: Miksi ette tunnustanut sitä heti?

L. BALINT: En uskaltanut sanoa, että minulla oli Unkarissa vankeusrangaistus kärsittävänä, sillä pelkäsin, että minut palautetaan tänne.

PUHEENJOHTAJA: Minkälaiset olot vallitsivat Subotican vankilassa?

L. BALINT: No niin, siellä oli hyvin huonoa. Päiväkausiin ei ollut mitään syötävää. . .

PUHEENJOHTAJA: Entä kenelle tunnustitte, että Teidät oli tuomittu Unkarissa törkeästä rikoksesta?

L. BALINT: Eräänä päivänä saapui luokseni kapteeni Milenko UDB:stä ja kysyi, miksi en tunnustanut rehellisesti, minkä vuoksi olin tullut rajan yli Jugoslaviaan. Silloin sanoin: Olkaa hyvä, en kestä tätä enempää, ja niin tunnustin rikokseni.

PUHEENJOHTAJA: Kerroitteko myös lähemmin pakoanne koskevista seikoista?

L. BALINT: Kyllä. Kerroin minkälaisia rikoksia olin tehnyt Unkarissa. Minua ei enää liikuttanut palauttamiseni, sillä istuessani täällä vankilassa saan ainakin ruokaa. Palauttakoot vain minut, olin saanut jo tarpeekseni.

PUHEENJOHTAJA: Tiukennettiinko valvontaa sen jälkeen?

L. BALINT: Ei, päinvastoin, minut vietiin parempaan selliin, minulle annettiin ruokaa ja pääsin kunnollisempiin oloihin.

PUHEENJOHTAJA: Kuulusteltiinko Teitä Subotican UDB:n vankilassa?

L. BALINT: Kyllä, minua kuulusteltiin useaan otteeseen. Kuulustelijoina oli useita korkeita upseereja, useimmin Milenko.

PUHEENJOHTAJA: No, mikä oli heidän mielipiteensä Teidän rikoksistanne ja paostanne?

L. BALINT: Heidän mielipiteensä oli, että ihmistä, joka on suorittanut sellaisia rikoksia kuin minä, voidaan käyttää kaikkeen mahdolliseen, ja että voin astua UDB:n palvelukseen, kun allekirjoitan vakuutuksen, että sitoudun pitämään salassa UDB:ta koskevat asiat ja että päästessäni vapaaksi en paljasta mitään siitä, mitä he tekevät.

PUHEENJOHTAJA: Kuka Teille on sanonut tämän?

L. BALINT: Kapteeni Milenko sanoi sen minulle.

PUHEENJOHTAJA: Kuka toinen on Teitä kuulustellut?

L. BALINT: Luutnantti Djordje Kreznjanski.

PUHEENJOHTAJA: Milloin pääsitte vankilasta?

L. BALINT: 14. päivänä huhtikuuta 1951.

— — — —

PUHEENJOHTAJA: Miten tulitte rajan yli? Yksin, vai saatettiinko Teitä?

L. BALINT: Kerron siitä. Tulin rajalle hyvin vahvasti aseistetun saattueen kanssa. Mm. everstiluutnantti Boro, kenraali Bosko, kapteeni Milenko, Kreznjanski ja muita melko korkeita UDB:n upseereita saattoi minua

rajanylityspaikalle. Saavuttuamme rajalle kaivauduimme maahan konepistooleinemme ja -kivääreinemme.

PUHEENJOHTAJA: Ja ne oli kaikki suunnattu Unkarin rajaa kohti?

L. BALINT: Kyllä, Unkarin rajaa kohti. Siinä tapauksessa, että minut huomattaisiin tai että ammuttaisiin raketti tai minuun suunnattaisiin valonheittäjä, minun käskettiin palata takaisin kumiveneellä ja tulla pois hinnalla millä hyvänsä, minua suojattaisiin tulella, jotta minua ei voitaisi ampua.

PUHEENJOHTAJA: He siis lupasivat sulkutulen?

L. BALINT: Kyllä.

PUHEENJOHTAJA: Miten tulitte joen yli?

L. BALINT: Menin rantaan muutamaa minuuttia vailla 8 illalla. Panimme veneen vesille, potkaisin sen liikkeelle ja tulin noin 1 1/2—2 kilometriä virtaa ylöspäin. Nousin rannalle ja tulin Szegedin kautta Budapestiin. Menin asumaan tri György Bálintin asuntoon XII. piirissä, Kakuk-tie 12.

PUHEENJOHTAJA: Huvila-asuntoon. Tunsitteko György Bálintin jo aikaisemmin?

L. BALINT: Kyllä. Tiesin, että hän on suuri Amerikan ystävä, ja tiesin myös, millaisissa oloissa hän elää. Menin hänen luokseen, koska olin sataprosenttisesti vakuuttunut siitä, että hän ei anna minua viranomaisten käsiin.

PUHEENJOHTAJA: Auttoiko hän Teitä ehkä jo aikaisemmissakin rikoksissanne?

L. BALINT: Sattui niinkin.

PUHEENJOHTAJA: Millä tavoin saitte hänet mukaan terrorijoukkueeseen?

L. BALINT: Kun tulin hänen luokseen ja hän näki amerikkalaiset aseeni, hän tiesi, että olin varmasti amerikkalaisten asiamies. Sanoin hänelle, että olin tullut suorittamaan terroritoimenpiteitä. Hän sanoi olevansa käytettävissäni, auttavansa minua.

PUHEENJOHTAJA: Mitä toitte mukananne tällä ensimmäisellä matkalla jo mainitun konepistoolin, käsikranaattien ja kumiveneen lisäksi?

L. BALINT: Ensimmäisellä matkallani toin mukanani 50.000 forinttia.

PUHEENJOHTAJA: Ja erilaisia myrkkyjä, jotka ovat tässä pöydällä.

L. BALINT: Toin myös myrkkyjä, mutta emme tarvinneet niitä, koska kahlehdimme asianomaisen henkilön.

PUHEENJOHTAJA: Kahlehditte? Mistä Teillä oli käsiraudat?

L. BALINT: Minulla oli amerikkalaiset käsiraudat. Me panimme ne hänen käsiinsä ja uhkasimme häntä . . .

PUHEENJOHTAJA: Amerikkalaiset käsiraudat? Miten Te ne saitte?

L. BALINT: Olen saanut ne UDB:ltä, koska niitä on Jugoslaviassa vaikka miten paljon.

PUHEENJOHTAJA: Tuotetaanko Amerikasta Jugoslaviaan käsirautoja?

L. BALINT: Kyllä.

PUHEENJOHTAJA: Te olette siis saanut UDB:ltä Export-käsirautoja ihmisryöstöä varten?

L. BALINT: Olen saanut niitä, jotta voimme sitoa kuljetettavanamme olevan henkilön, jos hän ei tahdo tulla mukaan, ja tuoda hänet joka tapauksessa rajalle, tahtoipa hän tai ei. Jos hän tekee väkivalloin vastarintaa, hänet täytyy surmata.

PUHEENJOHTAJA: Teillä oli määräys muodostaa Budapestiin saavuttuanne vakoiluverkosto, vakoilujoukkue entisistä rikostovereistanne. Oletteko etsinyt entisiä rikoskumppaneitanne?

L. BALINT: Kyllä. Niinpä löysin mm. entisen rikostoverini Sándor Kenyeresin ja sain hänet mukaan.

PUHEENJOHTAJA: Oletteko pitänyt Kenyeresiä sopivana terrorijoukon jäsenenä?
L. BALINT: Olen pitänyt häntä sopivana ja tiesin, että hän seuraisi käskyjäni. Onhan hän kaikessa aina osoittautunut luotettavaksi. Hän sekoitti myrkyt. Minä annoin hänelle pistoolin. Annoin hänen tehtäväkseen muun muassa hankkia tietoja emigranteista.
PUHEENJOHTAJA: Siis tietoja jugoslavialaisista emigranteista. Mutta tehän saitte, kuten sanoitte, osoitteet Belgradissa. Ovatko nämä osoitteet olleet oikeita?
L. BALINT: Eivät suinkaan, ainoakaan ei pitänyt paikkaansa. Saamiemme osoitteiden perusteella emme ole löytäneet ainoatakaan miestä. Aloin ottaa selvää asiasta ja löysin yhden poliittisen pakolaisen Serbialaisesta Gymnasiumista.
PUHEENJOHTAJA: Oletteko Budapestiin saavuttuanne noudattanut UDB:n käskyä lähettää Belgradiin tieto asianmukaisesta saapumisestanne?
L. BALINT: Kyllä, olen noudattanut sitä. Soitin Jugoslavian lähetystöön saamani tunnussanan, jotta Belgradiin ilmoitetaan puhelimitse tai radiolla, että olen täällä ja olen aloittanut terroritoiminnan.

OTE SANDOR KENYERESIN KUULUSTELUSTA:

KENYERES: Edelleen ilmoitettiin, että UDB aikoo perustaa erääseen kesäasuntoon Novi Sadin lähelle jugoslavialaisen vakoilu- ja terrorikeskuksen. Ulkoapäin huvilaa luultaisiin ilmatieteelliseksi asemaksi. Sieltä käsin olisi johdettu niitä henkilöitä, joiden tuli Unkarissa suorittaa erilaisia terrori- ja ryöstötoimenpiteitä.
PUHEENJOHTAJA: BALINT! Tämän perustettavan terrorikeskuksen johto kai tarjottiin tai luvattiin Teille, mikäli Teidän onnistuisi palata toiselta matkaltanne?
BALINT: Kyllä.
KENYERES: Tässä yhteydessä, mutta myös muuten, UDB-upseerit puhuivat UDB:n suunnitelmista. Tällöin he mainitsivat, että esimerkiksi Budapestin sillat pitäisi räjäyttää ja miten nämä sillat täytyisi räjäyttää kaikki yhtaikaa.
PUHEENJOHTAJA: Kaikki Budapestin jälleenrakennetut sillat yhtaikaa?
KENYERES: Kyllä, sen lisäksi myös, miten metro pitäisi räjäyttää. Myös siitä oli puhetta, että voitaisiin käyttää likvidointimenetelmää ministerineuvoston puheenjohtajaa ja muita johtavia henkilöitä kohtaan. Näihin tehtäviin näyttivät heidän mielestään sopivimmilta juuri sellaiset henkilöt, joita jo aikaisemmin on rangaistu.
PUHEENJOHTAJA: Sanalla sanoen, he halusivat rikollisia.
KENYERES: Niin, ja he sanoivat myös, että Jugoslaviassa oleskelevat unkarilaiset emigranttiryhmätkin tulevat kysymykseen.
PUHEENJOHTAJA: Minkälaisia ihmisiä, minkälaista ainesta nämä olivat?
KENYERES: Epäilyttäviä aineksia, murtovarkaita, kulkureita. He sanoivat, että he taivuttaisivat ja pakottaisivat henkilöt, jotka eivät ole halukkaita tulemaan tänne, tekemään niin.
PUHEENJOHTAJA: Minkälaiset varusteet UDB antoi Teille mukaan vakoilumatkallenne?
KENYERES: Se antoi meille amerikkalaisia käsirautoja, amerikkalaisen kumiveneen ja kaksi englantilaista konepistoolia. Meille ilmoitettiin, että meidän tulee ampua henkilöt, jotka estäisivät Unkarissa suunnitelmiemme toteuttamista.

László Bálint, jonka tehtäväksi jugoslavialaiset antoivat terrori- ja vakoilujoukkueen muodostamisen Unkariin.

PUHEENJOHTAJA: Olipa tämä nainen tai lapsi, vanha tai nuori tai kuka tahansa, Teidän tulisi ampua? Niinkö?
KENYERES: Niin. (Kenyeres ilmoitti vuoron perään tuntevansa kaikki pöydällä olevat rikosvälineet, konepistoolit, käsikranaatit, myrkkypullot ja erikoisveitset, joiden piti murhata äänettömästi.)
PUHEENJOHTAJA: Miten usein olette suorittaneet rajantarkastuksia?
KENYERES: Kahdesti Tonavalla, kerran Tiszalla. UDB:upseerit pukivat meidät kerran sotilaspukuihin ja veivät meidät eräälle korkealla sijaitsevalle tarkkailupaikalle, mistä tutkimme maastoa kiikareilla. He toivat meidät myös aivan rajalle, jotta näimme tai kuvasimme ylittämiseen sopivan paikan. Ennenkuin lähdimme toiselle matkallemme Unkariin, kaksi UDB-upseeria, Kraznjanski ja Zakic, kertoi László Bálintin asunnossa Novi Sadissa, että Belgradissa oleva UDB-keskus tulee antamaan meille suurta apua Budapestissa olomme aikana.
PUHEENJOHTAJA: Millaista apua?
KENYERES: He sanoivat meille, että Budapestissa oleva Jugoslavian lähetystö tulisi toimimaan yhdyssiteenä Budapestissa olevien UDB-agenttien ja Belgradin UDB:n välillä. Keskustelimme sitten salakirjoitustekstistä, jolla ilmoitimme Budapestista sinne tulomme ja lähtömme. Kirjoitin sen itse paperille.
PUEENJOHTAJA: Näytän Teille todistuskappaleen. Otatteko sen käteenne? Onko se juuri se?

KENYERES: Kyllä, tämä on omaa käsialaani.
PUHEENJOHTAJA: Kuka saneli Teille salakirjoitustekstin?
KENYERES: UDB-upseerit.

— — — —

OTE TRI GYÖRGY BALINTIN KUULUSTELUSTA

PUHEENJOHTAJA: Ja aloititte Verstovsekin ryöstön valmistelut?

G. BALINT: Niin. Verstovsekin ryöstö suoritettiin samalla tavoin Jugoslavian Budapestissa olevan lähetystön avustuksella.

PUHEENJOHTAJA: Miten?

G. BALINT: László Bálint kertoi minulle sen — hän halusi nimittäin lähettää mukanani salakirjoitetun kirjeen Budapestissa olevaan Jugoslavian lähetystöön, missä kirjeessä hän halusi saada Jugoslavian UDB:n tietoon, että matkan suunta on muuttunut ja että he tulisivat ylittämään rajan Szegedin luona. Sitten hän sanoi varovaisuuden tähden, että minun ei sittenkään pidä viedä kirjettä sinne, vaan että hän ilmoittaa asian puhelimitse Jugoslavian lähetystölle, ja silloin UDB odottaisi häntä ja hänen miehiään rajalla. Sinne komennettaisiin suurehko määrä sotilaita siltä varalta, että he voisivat avata sulkutulen unkarilaisia rajavartijoita vastaan ja turvata siten rajan ylityksen.

— — — —

OTE JANOS PUPOSIN KUULUSTELUSTA

PUHEENJOHTAJA: Millainen käsky Teillä oli sen tapauksen varalta, että matkalla ilmaantuisi jokin este? Mitä silloin olisi pitänyt tehdä?

J. PUPOS: Jos jokin este olisi ilmaantunut, olisi meidän täytynyt hyökätä Unkarin rajavartiota vastaan mukanamme olleiden käsikranaattien ja konepistoolien avulla ja olisimme sitten UDB:n avaaman sulkutulen suojassa paenneet Jugoslavian puolelle.

— — — —

OTE BELA RAFFAIN KUULUSTELUSTA

PUHEENJOHTAJA: Tuskin olitte siis päässyt rajan yli, kun Teidät vangittiin väärine papereinenne?

RAFFAI: Niin. Ylittäessäni rajan UDB-kapteeni Milenko ja Petrovon rajavartion vatiokomendantti suojasivat minua. Heillä oli mukanaan konepistoolit, ja he sanoivat, että voin mennä rauhallisesti — tulin uiden Draun ylitse —, jos he huomaisivat liikettä unkarilaisten puolella, he avaisivat heti tulen ja voisin paeta tulen suojassa. Kapteeni Milenko mainitsi useita sellaisia tapauksia, joissa he, kun joku oli heitetty rajan yli ja huomattu liikettä, olivat avanneet konekivääri- ja konepistoolitulen.

PUHEENJOHTAJA: Siis Unkarin rantaa, Unkarin rajavartiostoa ammuttiin? Niinkö?

RAFFAI: Niin.

* * *

Roistot olivat erittäin hyvin valmistaneet suunnittelemansa, mutta he eivät kuitenkaan onnistuneet. Unkarin kansan valppaus paljasti heidät. Valtion suojeluviranomaisten nyrkki tuhosi heidät. Gangsterit voivat jälleen ottaa tästä opikseen: Unkari ei ole heidän metsästysmaitaan. Ja Unkarin kansa tietää, että lopullinen kosto ei ulotu ainoastaan noihin syytettyjen penkillä istuviin vaan myöskin heidän isäntiinsä.

UNKARILAISEN TYÖLÄISPERHEEN ELÄMÄÄ

Samaan aikaan kun päätin kirjoittaa kuvauksen unkarilaisen työläisperheen elämästä, satuin lukemaan sanomalehdestä uutisen, että jyrsijä ja kaksinkertainen stahanovilainen János Medgyesi on perehdyttänyt työtovereitaan omiin työmenetelmiinsä. Päätin senvuoksi käydä ensimmäiseksi hänen kotonaan, joka sijaitsee VII. piirissä Rákóczi-katu 41:ssä. Sain kuulla silloin, että hän ansaitsee yhtä paljon kuin tehtaan tai laitoksen johtaja. Vaikka tuhansilla ja taas tuhansilla stahanovilaistyöläisillä onkin samanlaiset tulot, ei tämä silti ole keskinkertaisen työläisen palkka. Senvuoksi lähdin Miklós Vermesin luo, joka toimii mekaanikkona Yhtyneissä Hehkulampputehtaissa ja asuu Mihály-Munkácsy-katu 4:ssä. En kuitenkaan viipynyt sielläkään kauan, sillä kuulin, että hän viimeisten kolmen vuoden aikana oli saanut uudistuksistaan voitto-osuutta 60.000 forinttia. Teknillisistä uudistuksista, jotka saattavat tuotannon uudenaikaiselle pohjalle ja joudut tavat sitä, saavat kymmenettuhannet huomattavia summia, ja tällaiset erikoisansiot suovat heille mahdollisuuden elää paremmin kuin tavalliset työläiset. Näin ollen ei Vermeskään ollut sellainen mies, jota etsin.

Kävin vielä eräiden muiden, mm. József Szilágyin luona (Szondy-katu

Molnárin perhe kotioloissaan.

95), jonka palkka taas oli keskinkertaista alempi. Hän selitti myös syyn siihen. Hän opiskelee sorvausta, eikä voi vielä ansaita niin paljon kuin valmis ammattimies. Nyt hän on aputyöläisenä ja saa koulutusta työn ohella. Tällaisiakin työläisiä on paljon, sillä tarvitseehan Unkarin nopeasti kehittyvä teollisuus yhä enemmän ja enemmän ammattitaitoisia työntekijöitä. Mutta keskinkertainen työläinen ansaitsee kuitenkin enemmän.

Vihdoin löysin sähköteknikko József Molnárin, keskitason työläisen, jota etsin. Hän ei ansaitse niin paljoa kuin stahanovilainen tai uudistaja, mutta enemmän kuin vielä kouluuttamaton työntekijä. Hänen työsuorituksensa, tulonsa ja olosuhteet, joissa hän elää, ovat samanlaiset kuin satojentuhansien unkarilaisten työläisten.

PERHE: József Molnár asuu VIII. piirissä Futó-katu 3:ssa, toinen kerros, ovi 2.

József on 32-vuotias ja työskentelee sähköteknikkona Ganzin sähkötehtaassa. Hän ei ainoastaan käy työssä, vaan myös opiskelee: hän on teknillisen korkeakoulun iltaosaston toisen vuosikurssin oppilaita. Hänen vaimonsa on 27-vuotias ja toimii virkailijana XIV. piirin neuvostossa. Heillä on viiden kuukauden vanha pienokainen.

Vierailin perheessä eräänä sunnuntai-iltapäivänä. Keskustelimme pitkään ja nyt voin antaa melko tarkkoja tietoja Molnárien elämästä.

MIES: József Molnárin vanhemmat olivat erään kirkollisen maatilan palvelusväkeä. Hän itse pestautui sinne hanhipaimeneksi suoritettuaan 14-vuotiaana alkeiskoulun viidennen luokan. "Opiskelusta ei voinut olla puhettakaan", hän kertoo, "ei ollut tarpeeksi

József Molnár toimii teknikkona Ganzin tehtailla Budapestissä. Oikealla näemme hänet tutkimassa valmiiden sähkökojeiden laatua. Alla: rouva Molnár työssään Budapestin XIV. kaupunkipiirin neuvostossa.

edes leipää, ja koulu maksoi rahaa. Olessani 15 vuoden ikäinen minun täytyi jo tehdä yhtä paljon työtä kuin isäni. 18-vuotiaana vastustin eräänä päivänä tilan pehtoria. Hän löi minua korvalle ja ajoi minut tieheni. Ilmoittauduin silloin päivätyöläiseksi tierakennustöihin."

Molnárin vanhemmat saivat Unkarin vapautuksen jälkeen maata tilasta, jolla he olivat työskennelleet. Mutta József Molnár lähti itä-Unkarissa sijaitsevaan Debreceniin, missä hänestä tuli aputyöläinen erääseen sähkötehtaaseen.

"En ollut kauan aputyöläisenä. Myös minä käytin hyväkseni mahdollisuutta tulla ammattityöläiseksi. Oppiaikanani sain aputyöläisen palkan. Käytännöllisen harjoittelun suoritin tehtaassa ja teoreettisen opetuksen sain iltakursseilla. Valmistuttuani muutin Budapestiin, missä pääsin heti Ganzin sähkötehtaaseen. Pian ilmoittauduin yliopisto-opiskeluun tarvittaville valmennuskursseille. Suoritettuani pääsytutkinnon hyvällä menestyksellä minut hyväksyttiin vuoden kestäville valmennuskursseille. Senjälkeen saatoin kirjoittautua teknillisen korkeakoulun sähköinsinööriosastolle. Ensimmäisistä kokeista olen selvinnyt oikein hyvin. Opiskelen ahkerasti ja myös tehtaassa teen työni kunnolla."

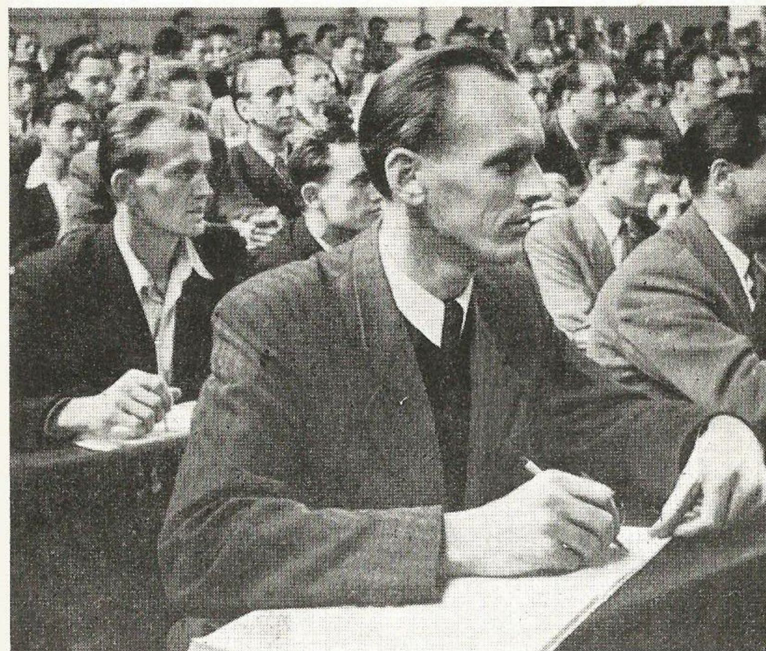
VAIMO: József Molnárin vaimon kohtalo oli aikaisemmin tyypillinen maataloustyöläiselle. Hänen vanhempansa olivat päivätyöläisiä Deszkissä lähellä Szegediä, ja jo lapsena hänen täytyi suorittaa raskasta päivätyötä.

Vapautuksen jälkeen hänen perheensä elämä muuttui kuten muidenkin köyhien maattomien talonpoikain. Perhe sai maata. Heitä oli kuusi sisarusta, kaikkia ei tarvittu kotona, ja nuorta Margitia, nykyistä rouva Molnária, kehoitettiin opiskelemaan ja valitsemaan ammatti. Sen hän tekikin. Hän suoritti neljä luokkaa keskikoulua, opetteli pika- ja konekirjoituksen ja sai Budapestissa paikan virkailijana.

HEIDÄN KOTINSA: Nuoret tapasivat toisensa eräässä Ganzin sähkötehtaan kulttuuriryhmän järjestämässä tilaisuudessa. Tuttavuudesta muodostui pian rakkaus, ja vuonna 1951 he solmivat avioliiton.

Nyky-Unkarin tehdasruokalat ovat valoisia ja ilmavia. Kuvamme on "Sopron-Ujpest"-tekstiilitehtaan työläisten ruokalasta.

Sähköteknikko József Molnár opiskelee Teknillisen korkeakoulun iltalinjalla sähköinsinööriosaston toisen vuosikurssin oppilaana.

"Ammattiliiton avulla saimme pian asunnon. Keittiökaluston hankimme ammattiliiton antaman kodinperustamisavustuksen turvin, huonekalut ostimme vähittäismaksulla", rouva Molnár kertoo.

Molnárit ovat hankkineet huonekalunsa ns. "tavaraluotto-toimiston" kautta, ja he maksavat ostohinnan 20 erässä. Hinta on sama, ostipa käteisellä tai luotolla. Maksettavat erät peritään työpaikalla.

"Nyt ostamme kotiin kirjakaapin ja uudet verhot. Senjälkeen on vuorossa vielä kaksi mattoa . . ."

Molnárien asunto käsittää eteisen, olohuoneen, kylpyhuoneen, keittiön ja ruokailusopen. He maksavat siitä 105 forinttia kuussa. Tämä on keskinkertainen vuokra Budapestissa. Kahden huoneen huoneistot eivät ole paljoakaan kalliimpia, sodan jälkeen vuokrat nimittäin vakiinnutettiin Unkarissa.

MITÄ TILIKIRJA KERTOO?

József Molnár ansaitsee kuukaudessa 1.100—1.200 forinttia. Hänen vaimollaan on 900 forintin kuukausipalkka. Vuokra on siis noin viisi prosenttia heidän ansiostaan. Katsokaamme nyt, miten he elävät 2000—2100 forintin kuukausituloilla.

Rouva Molnár näytti minulle tilikirjaa, jota hän pitää perheen menoista. Merkitsin siitä muistiin tärkeimmät kohdat.

OPISKELU: József Molnárin korkeakouluopiskelu on maksutonta. Ennen kokeita *saan palkallista lomaa* voidakseni valmentautua

Menot:		Prosentteina kuukausipalkasta:
Vuokra	105 forinttia	5,25 %
Valo ja kaasu	30—35 "	1,50 %
Lämmityskulut (10 kk:na)	50 "	2,50 %
Molempien päivällinen työpaikassa (24 työpäivänä)	130 "	6,50 %
Molempien raitiovaunukulut (matka työhön ja takaisin)	40 "	2,00 %
Aamiainen, illallinen ja vapaapäivinä päivällinen (keskimäärin)	700 "	35,00 %
Sanoma- ja aikakauslehdet jne.	70 "	3,5 %
Huonekalujen maksuerät (20 kk)	250 "	12,50 %
Saippua, kosmeettiset aineet jne. (keskimäärin)	70 "	3,50 %
Miehen tupakka (15—20 savuketta päivässä)	50 "	2,50 %
Vaimon kampaaja- ja kauneudenhoitomenot	30 "	1,50 %

Kohdat "aamiainen, illallinen ja vapaapäivällinen" olen koonnut monista pienistä menoista: maito, liha, leikkeleet, voi, rasva, munia, leipää jne. Usein on otettu myös lintua. Esimerkkinä: viiden kilon painoinen hanhi — 110 forinttia.

Molemmat saavat työpaikallaan runsaan päivällisen. *Päivällisen hinta on paljon alhaisempi kuin sen tosialliset kustannukset, sillä laitoksen sosiaalirahasto maksaa erotuksen.*

Menoerä "kirjat, teatteri, elokuvat" vaihtelee eri kuukausina riippuen vaatetusmenoista.

LAPSI. Menojen joukossa on myös sellaisia kuin "2 kumihousut: 10 forinttia 60 filleriä", "2 kumivaippaa: 9 forinttia".

"Kun tyttäreni syntyi, *sain kolmen kuukauden palkallisen loman*", rouva Molnár kertoo. "Ollessani työssä hoidetaan lasta XIV piirineuvoston lastenseimessä. Siellä huolehditaan myös lapsen ruokinnasta. Hakiessani työajan jälkeen lapsen takaisin kotiin. saan mukaan ravinnon myös iltaa ja aamua varten."

mahdollisimman hyvin. *Kolmen vuoden kuluttua olen sähköinsinööri.* Saatuani diplomin tulen työskentelemään täällä insinöörinä. Meitä työskentelee kymmenen minun ryhmässäni, johtajamme on kolmannen vuosikurssin opiskelijoita. Neljä meistä käy erään ammattiteknikumin iltakoulua ja kaksi sähkötekniikan iltakursseilla."

TEHDAS: Tehtaasta Molnár kertoo: "Siitä lähtien kun teollisuuslaitokset joutuivat työtätekevän kansan omistukseen, on myös meidän tehtaamme jatkuvasti kehittynyt, laajentunut ja kaunistunut. Uusia osia rakennetaan, juuri äskettäin olemme saaneet uuden ruokasalin, kaksi pukeutumishuonetta ja uuden sisustuksen kulttuurisaliimme. Meillä on jo kolme kirjastoa. Vilkas kulttuurielämä ei vallitse ainoastaan tehtaassa, vaan myös tehtaan virkistyskodeissa, joissa mekin käymme lepäämässä".

* * *

József Molnárin ja hänen perheensä elämä edustaa tavallisen unkarilaisen työläisen elämää. Molnárien tavoin elävät Unkarissa sadat- ja taas sadattuhannet perheet.

Tässä valmistetaan koristeita budapestiläisen koulun suureen joulukuuseen.

Unkarin lasten joulu

Joulukuun loppupuolella ilahduttivat Budapestin katujen jouluvalmistelut väriloistossaan niin silmää kuin sydäntä. Siellä täällä korkeat joulukuuset täyttivät ilman raikkaalla tuoksullaan. Näyteikkunoissa kimaltelivat joulukoristeet ja lukemattomat erilaiset kirjaviin papereihin käärityt makeiset kilpailivat keskenään koreudessa, leikkikalukaupoissa kauppa kävi vilkkaammin kuin koskaan aikaisemmin ja tavaratalot olivat tulvillaan ostajia . . .

Lapset laskivat jännittyneinä, kuinka monta päivää oli vielä jäljellä itse juhlaan.

Ennen vapautusta ei joulu tarjonnut paljon iloa työtätekevien lapsille. Vanhempien sydämiin suorastaan koski, kun he eivät voineet ostaa pienokaisilleen vaatteita tai ainoatakaan leikkikalua, sillä rahat riittivät korkeintaan yhteen makeispussiin. Sen jälkeen olot ovat muuttuneet. Työttömyyttä ei ole enää, ja tulot nousevat jatkuvasti tuotannon mukana. Liikkeet

ovat täynnä mitä ihastuttavimpia tavaroita ja — onnellisia ostajia.

Viime vuonna joulu oli unkarilaisille lapsille erikoisen riemukas juhla: ei vain perhepiirissä, vaan myös kouluissa, päiväkodeissa ja lastentarhoissa komeilivat runsaasti koristetut joulukuuset koko kauneudessaan. Niiden alla kohosivat suuret lahjapinot — niistä riitti hyvin jokaiselle lapselle. Neuvostot, vanhempainneuvostot, tehtaiden ja laitosten työntekijät, jotka ovat ottaneet jonkin koulun kummikoulukseen, ja lopuksi tietysti lapset itse olivat huolehtineet siitä jo hyvissä ajoin.

Tarkastelkaamme lähemmin noita jouluvalmisteluja.

Käymme hieman kurkistamassa Budapestissa Simor-kadun alkeiskoulua. Koulu sijaitsee lähellä MAVAG:in veturi- ja konetehdasta ja Ganzin vaunu- ja konetehdasta. Oppilaat ovat suurimmaksi osaksi näiden tehtaiden työläisten lapsia.

Koulun käytäviä maalataan ja luokkahuoneita koristellaan. Koristajina on molempien suurtehtaitten työntekijöitä, sillä he haluavat, että "heidän koulunsa" on oltava kaunis juhlaa varten. MAVAG-tehdas on tehnyt koululle lahjaksi sata kehystettyä akvarelli-taulua. Nämä taiteellisesti valmistetut kuvat esittävät tehtaan eri osastoja tai sen parhaita työläisiä.

Astumme erääseen luokkahuoneeseen, jossa vanhempainneuvoston naiset innokkaasti puuhaavat. He valmistavat nukkeja ja leikkikaluja, ompelevat vaatteita ja neulovat käsineitä ja puseroita. Valmiit lahjapinot kasvavat aivan jättiläismäisiksi.

Keskustelemme rouva Antal Bartan, vanhempainneuvoston puheenjohtajan kanssa.

"Voimme antaa kaikille lapsille runsaasti lahjoja, sillä olemme saaneet tähän tarkoitukseen rahaa VIII. piirin neuvostolta. Olemme järjestäneet myös kolme tilaisuutta, joiden puhtaan tuoton käytämme lahjojen hankkimiseen. Olemme ostaneet kankaita ja lankoja, vaatteet leikkaamme ja ompelemme täällä. Leikkikaluja varten olemme ostaneet vain tarvikkeet, muun teemme itse. Tätä työtä suoritamme osaksi kotona, osaksi yhdessä täällä koulussa. Joka päivä kokoontuu uusi ryhmä ja työ kestää kerrallaan noin kolme, neljä tuntia.

Pyrkimyksenämme on, että lapset saavat nauttia jouluilosta ei ainoastaan kodeissaan, vaan myös koulussa".

Mutta eivät vain vanhemmat, vaan myös lapset itse valmistautuvat suureen juhlaan. Katsokaamme, mitä he tekevät . . .

Koulussa toimii veturinrakennuspiiri, "laivanrakennus"-piiri ja yksi piiri puusepän töistä kiinnostuneille. Näissä piireissä "kummi"-tehtaiden työntekijät ohjaavat lapsia vuoden aikana valmistamaan erilaisia opetusvälineinä tarvittavia malleja, mutta nyt on käynnissä joululahjain valmistaminen.

Samanlainen näky kohtaa meitä Kassai-kadun alkeiskoulun eräässä luokkahuoneessa. Pöydän ympärillä istuu työhönsä syventyneitä pioneereja: silmät loistavat, siellä täällä valahtaa vallaton kihara otsalle, kasvot hehkuvat innosta punaisina. Työ sujuu taukoamatta, kuumeisesti valmistetaan lukemattomia hyödyllisiä ajanvietepelejä, ym.

Joulukuusia kaupitellaan Budapestinkin kaduilla

10—14-vuotiaat pioneerit eivät yllätä lahjoilla pelkästään koulutovereitaan, vaan lahjoittavat jotakin hauskaa myös lastentarhojen ja päiväkotien pienokaisille.

Erikoista jännitystä aiheuttavat joulujuhlissa esiintyjien kenraaliharjoitukset. Unkarilaisissa kouluissa ei valmisteta ainoastaan joululahjoja, vaan opettajat ovat laatineet joulujuhlaa varten myös erikoisen ohjelman. Esiintyjät ovat lapsia. . . Joulupuun alla, lahjameren edessä kaikuvat laulut, siellä lausutaan runoja, esitetään tansseja, ja sitten ilahduttavat oppilaat vanhempiaan, kutsuvieraita ja toisiaan pienillä hauskoilla näytelmillä.

Riemukas ilo ja onni vallitsi jouluna 1952 unkarilaisissa kouluissa ja lastentarhoissa, jotka kasvattavat uuden Unkarin lapsia rakastamaan rauhaa.

Unkarin ja Romanian kansojen ystävyys

Viisi vuotta sitten, tammikuun 24 päivänä 1948 allekirjoittivat Unkarin ja Romanian kansojen edustajat ystävyys, yhteistyö- ja avunantosopimuksen, joka sinetöi näiden kahden kansandemokraattisen maan veljellisen ystävyyden ja loi perustan Unkarin ja Romanian suhteiden jatkuvalle kehittämiselle.

Unkarin ja Romanian kansojen ystävyys perustuu vuosisataiseen perinteeseen. Isäntiään ja sortajiaan vastaan kamppailevien unkarilaisten ja romanialaisten maaorjien veljellinen liitto ja vierasta yliherruutta vastaan taistelevien unkarilaisten ja romanialaisten isänmaanystävien yhteinen taistelu yhdisti näiden maiden parhaat pojat edistyksen ja vapauden leiriin. Talonpoikaisjohtajat, unkarilainen Budai Nagy Antal ja romanialainen Hora taistelivat samojen päämäärien puolesta. Vapaustaistelun merkeissä löysivät toisensa Ludwig Kossuth, Habsburgeja vastaan suunnatun Unkarin vapaustaistelun johtaja ja Balcescu, Romanian kansan vapaussankari.

Molempien maiden isännät ja sortajat ovat aina kaikin keinoin yrittäneet tukahduttaa ystävyyden tunteet Romanian ja Unkarin kansojen sydämistä. Fasistinen Horthy-hallitus ja kansaa sortava Hohenzollern-dynastia myrkyttivät vuosikymmenien ajan Unkarin ja Romanian välisiä suhteita vihapropagandansa avulla.

Unkarin ja Romanian kansojen ystävyys saattoi vasta Neuvostoliiton voiton tuomassa vapauden ilmapiirissä kehittyä veljelliseksi liitoksi, molemminpuoliseen avunantoon perustuvaksi uudenaikaiseksi, kansoja yhdistäväksi suhteeksi. Tämän ystävyyden ja yhteistyön lujana perustana on niin Unkarin kuin Romanian kansan horjumaton uskollisuus yhteistä vapauttajaansa, maittensa nousun epäitsekästä edistäjää, Neuvostoliittoa kohtaan.

"BAHTŠISARAIN SUIHKUKAIVO–

baletin menestys Budapestissa

Unkarin Valtionoopperan tämän vuoden ohjelmalistalla on 61 oopperaa ja balettia. Ooppera ei siis järjestä varsinaisia "en suite"-esityksiä, vaikka balettien kolmena viime vuotena saavuttama kansansuosio aiheutti muutamien ohjelmien jatkuvan esittämisen. Tällaisen menestyksen on myöskin saanut Unkarissa vastikään esitetty baletti "Bahtšisarain suihkukaivo", Asafjev, neuvostoliittolainen säveltäjä kirjoitti Puškinin runoelmaa mukailevan baletin musiikin. Baletin

Vasemmalla: Maria (Vera Pásztor) ja Girei (Ernö Vashegyi) kaanin haaremissa. Kohtaus baletista "Bahtšisarain suihkukaivo". Otsikon yllä: Zarema ja Girei (Nóra Kováts ja Viktor Fülöpp) haaremissa baletin toisessa näytöksessä.

menestyksestä ovat osallisia myöskin Volkov, Puškinin runon dramatisoija ja libreton tekijä sekä koreografi Zaharov.

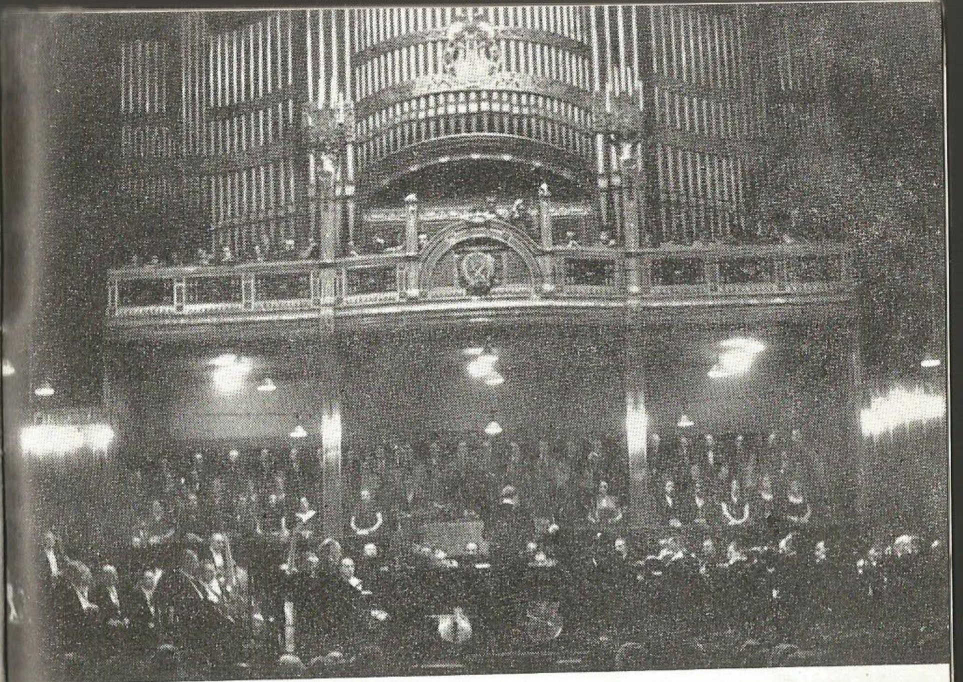
Zaharov on monipuolinen kyky, Moskovan Suuren Teatterin ooppera- ja balettiohjaaja ja lisäksi Neuvostoliiton etevimpiä koreografeja. Zaharov on viettänyt Budapestissa useita kuukausia. Tänä aikana hän auttoi balettitaiteilijoita löytämään uusia ilmaisumuotoja, käyttämään Stanislavskin metodia — ja saamaan eläytymiskykyä balettilavalle. Näin avautuu yleisölle Puškinin runo melkein koskemattomassa kauneudessaan. Koreografisessa runossa elävöityy vanha legenda Bahtšisarain "kyynelten kaivosta". Tämän legendan Puškin oppi tuntemaan Krimin matkansa aikana. Baletti kuvaa värikkäästi tataarikaanin intohimoista rakkautta — orjaksi ryöstämäänsä puolalaiseen tyttöön ja toisaalta haareminsa lempivaimoon Zaremaan. Kuumaverinen Zarema murhaa puolalaisen tytön ja kaani itse sysää Zareman syvyyteen. Näin kaani menettää molemmat rakkautensa. Baletin ilmaisukeinoille avautuu tässä aiheessa rajattomia mahdollisuuksia.

Katsoja huomaa ihmeekseen, että hän tanssin ja pantomimisten keinojen myötävaikutuksella seuraa balettitaiteen alalla ainoalaatuisen tiivistettyä dramaattista tapahtumasarjaa. Laulu, puhutut vuorosanat ja soitto sulautuvat näyttämöllä kokonaisuudeksi. Tässä avautuu mahdollisuus monenlaisten tanssimuotojen esittämiseen — primitiivisestä tataarilaistanssista klassilliseen balettiin ja historiallisista seuratansseista akrobaattitansseihin asti. Puškinin kertomus elää teatterin lavalla mukaansatempaavana ja uskottavana. Tässä onkin teoksen menestyksen salaisuus.

Asafjevin balettia on esitetty Budapestissa yhdeksän viikon aikana yli kolmekymmentä kertaa; tämä vastaa 75-tuhantista katsojakuntaa. Kolme jopa neljäkin taiteilijaa on samanaikaisesti opetellut vaativat pääosat. Heidän kykyjään ei puristeta samanlaisiin kaavoihin, vaan tanssijoiden erilaisesta temperamentista johtuvat lahjat, heidän yksilöllisyytensä vapaa ilmaiseminen ainoastaan lisää esitysten mielenkiintoisuutta.

Viktor Fülöp, Zoltán Sallay ja Ernö Vashegyi esittävät näytelmän ja tanssin erilaisia keinoja käyttäen suurella dramaattisella innostuksella ja vakuuttavuudella tataarikaania. Nóra Kováts, Gabriella Lakatos, Dóra Csinády, Véra Pástor ja monet muut nuoret taiteilijattaret muovailevat roolinsa kehittyneen teknillisen taitonsa, liikunnan kulttuurin ja vilkkaan temperamenttinsa avulla. István Rab'in tanssia yleisö seuraa henkeään pidättäen. Hänen ihmeteltävä hyppytekniikkansa tuo mieleen nuoren Nijinskin saavuttamattoman taiteen.

Asafjevin melodinen musiikki kaikuu vivahdusrikkaana niin lyyrillisissä kuin hehkuvan dramaattisissa kohtauksissa. Musiikin tulkinnasta vastaa Jenö Kenessey, Unkarin kansantasavallan ansiokas balettiorkesterinjohtaja. Baletin maalauksellisen kauniit lavastukset ovat Kossuth-palkinnon saaneen taiteilijan Zoltán Fülöpin on suunnittelemat.

Budapestin Musiikkikorkeakoulun sali on tunnettu hyvästä akustiikastaan. Kuvamme on erään berliiniläisen orkesterin vierailukonsertista.

Unkarin konserttielämää

Unkarin musiikkitapahtumain järjestelyistä huolehtii koko maata käsittävä konserttitoimisto "Filharmonia". Huolella suunniteltu ohjelma takaa, että unkarilaiset ja ulkomaalaiset taiteilijat, parhaat sinfoniorkesterit ja suuret kuorot tyydyttävät mahdollisimman hyvin konserttiyleisön vaatimukset.

TILAUSLIPPUJÄRJESTELMÄ: "Filharmonian" tilauslippusarjan avulla konserteissa kävijät oppivat tuntemaan huomattavimmat musiikkiluomukset Budapestin filharmonisen orkesterin, Unkarin valtion konserttiorkesterin ja Unkarin radion sinfoniaorkesterin esittäminä. Näiden konserttien yleisölle tarjotaan mahdollisuus kuulla klassillisten säveltäjien tuotteita musiikkihistoriallisen kehityksen eri ajanjaksoilta. Kukin sarja kestää kaksi kuukautta, joiden aikana tilaaja saa kuulla viisi konserttia. Tilauslippujärjestelmä tarjoaa hänelle lisäksi edun, että hän saa lunastaa varatun paikkansa alennettuun hintaan.

Unkarin säveltaiteelle omistetuissa illoissa kuullaan unkarilaisia sävelrunoilijoita Lisztistä Kodaly'in ja moderneihin säveltäjiin asti. Erään toisen orkesterisarjan ohjelmassa on konserttimusiikkia tunnettujen solistien esittämänä. Radioorkesteri tulee soittamaan ensiesityksenä klassillisia musiikkiperinteitä seuraa-

van nuoren unkarilaisen säveltäjän, Rezsö Sugárin oratorion "Sankarilaulu". Tämän suurta kuoroa ja orkesteria vaativan teoksen esitys tulee olemaan konserttikauden huomattavimpia musiikkitapauksia jo senkin vuoksi, että kukaan toinen Unkarin nuorista säveltäjistä ei ole kirjoittanut oratoriota vielä tähän mennessä.

Orkesterikonserttien johtajina toimivat Kossuth-palkinnon saaneet kapellimestarit János Ferencsik ja László Somogyi sekä Viktor Vaszy, András Koródy, Vilmos Komor, Miklós Forrai ja Tibor Polgár. Vierailevista johtajista mainittakoon saksalainen Abendroth, romanialainen Georgescu, tšekkoslovakialainen Ancerl ja puolalainen Bierdiajew. János Ferencsik tulee johtamaan filharmonista orkesteria sen esittäessä Kossuth-palkinnon saaneen László Lajthan äskettäin valmistuneen viidennen sinfonian. László Somogyi johtaa mm. saksalaisen säveltäjä Ernst H. Meyerin "Mansfeld-oratorion" kuorolle ja orkesterille, Verdin Requiemin sekä Bartókin, Kodályn ja Kadosan teoksia.

Kamarimusiikin ystäville tunnetut taiteilijat esittävät konserttisarjan muodossa Bachin, Beethovenin, Händelin, Haydnin ja Mozartin mestariteoksia. Oman sarjansa muodostavat myös Unkarin etevimpien pianistien esitykset.

Kamarimusiikki-illat järjestetään "Béla Bartók"-konserttisalissa, jossa on tilaa 700 henkilölle. Filharmonisen orkesterin konsertit pidetään perinteitten mukaisesti Valtionoopperassa. Muille konserteille on varattu erinomaisesta akustiikastaan kuulu Musiikkikorkeakoulun juhlasali, jossa on tilaa 1.200 kuulijalle.

1.200 KONSERTTIA 9 KUUKAUDESSA. Unkarin "Filharmonia" järjestää vuoden 1952 lokakuun ja tämän vuoden kesäkuun välisenä aikana taiteilijain ja sin-

"Mihinkähän konserttiin menisimme?" Konserttimainoksia tutkitaan Budapestissa.

Erään unkarilaisen pojan kouluaine

Eräs kautta maailman tunnettu juliste kuvaa lasta, joka kirjoittaa seinään hätäisesti sanan "Paix", samalla kun hänen toverinsa tarkkailee kulman takaa lähestyviä ranskalaisia poliiseja. Vaarasta huolimatta rohkeat lapset suorittavat "rikoksensa".

Tämä juliste tulee mieleen, kun lukee erään unkarilaisen pojan, Gábor Sárközin rauhankysymystä käsittelevän kouluaineen.

Vähää ennen Wienissä pidettyä suurta kansojen rauhankongressia kumartuivat lasten päät Unkarin kouluissa pulpettien yli: he piirsivät ja kirjoittivat rauhasta. Gábor Sárközi, VIII luokan oppilas eräästä Budapestin oppikoulusta kirjoitti aineessaan:

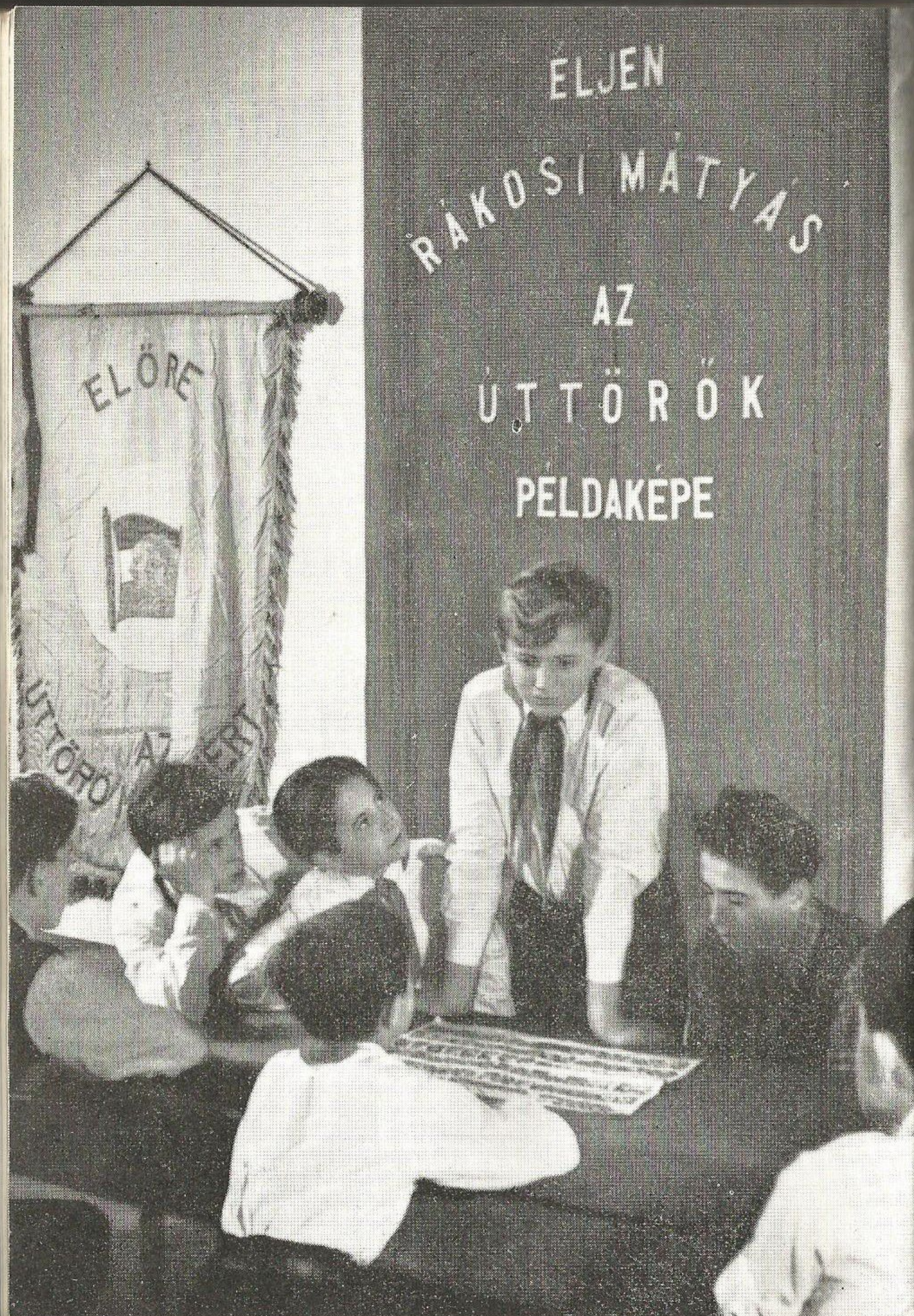
"Kesäloman aikana sain hyvin suoritetun koulutyön ansiosta olla leirillä Gsillebercin pioneerikaupungissa. Edustimme eri kansallisuuksia. Saatoimme keskustella toistemme kanssa vain silloin, kun tulkki oli saapuvilla, mutta siitä huolimatta kiinnyimme suuresti toisiimme. Leikimme ja uimme paljon, pelasimme myös jalkapalloa ja pidimme tavanmukaiset pienet olympiakisat. 50 metrin uinnissa tuli eräs tšekkiläinen poika ensimmäiseksi, minä toiseksi ja eräs itävaltalainen toveri kolmanneksi. Budan vuoret kaikuivat puolalaisista, korealaisista ja ranskalaisista lauluista. Iltaisin loimusivat leiritulet, ja silloin esittivät vierasmaalaiset toverit laulujaan ja kansanleikkejään. Tulkit kertoivat ohjelmaa esittävien toverien elämästä

foniaorkesterien myötävaikutuksella 1.200 konserttia, joista 400 Budapestissa, 400 maaseutukaupungeissa ja 400 tehtaitten ja laitosten kulttuuritaloissa. Tehtaissa on jo kahden vuoden ajan järjestetty säännöllisesti korkeimpiakin vaatimuksia vastaavia arvokkaita konsertteja. Huomattavaa kehitystä osoittavat maaseudulla pidettävät 400 konserttia, sillä aikaisemmin siellä riitti yleisöä tavallisesti tuskin 50 konserttiin.

Tilauslippujärjestelmän saavuttaman menestyksen kannustamana Unkarin "Filharmonia" tulee lisäämään konserttien lukumäärää vuosina 1953—54 250—300 tilaisuudella.

Unkarin ja Neuvostoliiton ystävyyskuukauden aikana esiintyy Unkarissa joka vuosi huomattavia neuvostoliittolaisia taiteilijoita sekä suuria laulu- ja tanssiyhtyeitä. Näiden suosiota saavuttaneiden iltojen järjestämisestä on tähän saakka huolehtinut Unkari-Neuvostoliitto-Seura, mutta seuraavat vierailutilaisuudet järjestää jo Unkarin "Filharmonia". Se tulee myöskin huolehtimaan valtion kansantaideyhtyeen ja muiden suurten unkarilaisten taiteilijayhtyeitten esiintymistilaisuuksista.

NUORIA TAITEILIJOITA AUTETAAN: Musiikkikorkeakoulun viimeisen vuosiluokan, ns. "taiteilijaluokan" oppilaiden esiintymismahdollisuuksiin kiinnitetään aivan erikoista huomiota. Näiden 16—18 vuotiaiden nuorten taiteilijain tie tulevaisuuteen alkaa konsertilla "Bartók"-salissa, missä he saavat taiteelliselle kehitykselleen välttämätöntä "julkisuutta". Täällä esittäytyivät yleisölle myös ne viisi nuorta viulutaiteilijaa, jotka osallisuivat Wienawski-kilpailuihin Varsovassa. Pääkaupungissa, maaseudulla ja tehtaissa pidettävissä konserteissa nuoret solistit ja johtajat saavat tarpeellista esiintymisvarmuutta. Päätettyään opintonsa he voivat itse ratkaista, haluavatko toimia pedagogeina vai esiintyvinä taiteilijoina.

heidän kotimaassaan. Myös me unkarilaiset järjestimme samanlaisia esityksiä muille tovereille.

Opin, että 'barátom vagy' on ranskaksi 'tu es mon ami', saksaksi 'Du bist mein Freund' ja tšekiksi 'si muj pratel'.

Vanhempani kävivät katsomassa minua leirillä. Isäni sanoi: 'Näetkö, poikani, meidän täytyy työllämme kehittää isänmaatamme, jotta siitä tulee voimakas, jotta se voi taistella rauhan, teidän iloisen naurunne puolesta'. Olen ylpeä, että isäni hyvällä työllään edistää rauhanleirin lujittumista."

Koulussa parhaat rauhaa käsittelevät aineet kootaan "Rauhanalbumiin". Myös Gábor Sárközin kirjoitus pääsi tähän kansioon.

Koulun välitunnilla voi tavata myös aineen kirjoittajan, Gábor Sárközin.

"Luokalla puhuimme jo muutama päivä sitten poikain kanssa että lähetämme rauhanaineemme ulkomaalaisille tovereille, sillä haluamme, että myös he saavat lukea ne."

Hänen vaalea tukkansa valahtaa vallattomasti silmille, hän puhuu niin nopeasti, että siitä tuskin saa selvää — välitunti on lyhyt, ja hänellä olisi paljon sanottavaa.

"Olisi parasta, että tulisitte meille kotiin", poika huudahtaa, "asumme Szemlöhegyi-katu 7:ssä. Myös vanhempani olisivat varmasti mielissään. Olkaa hyvä, soittakaa ensin . . ."

Kello soi, välitunti on lopussa ja poika juoksee jo pois . . .

Noin 45-vuotias Károly Sárközi lienee oikea "määrätietoisen miehen" perikuva. Iloisuus loistaa hänen vaimonsa silmistä. Heidän tyttärensä, vaalea Ilonka käy lastenhoitajaseminaaria. Ystävystymme nopeasti.

"Ensi vuonna poikani pääsee jo oppikouluun", isä lausuu, "ja jos hän edelleenkin lukee ahkerasti, pääsee hän myös yliopistoon. Hän haluaisi tulla rakennusinsinööriksi. Olen iloinen, että tämä ura kiinnostaa häntä. Itse olen muurari, pojastani voi tulla jo insinööri. Tosin minäkin jo johdan — vaikka olenkin yksinkertainen työläinen — tehdaslaitosta."

Puhe kääntyy Gáborin kouluaineeseen.

"Pidän itsestään selvänä, että poikani tajuaa oikealla tavalla rauhan kysymyksen. Hänhän on jo kyllin vanha ymmärtääkseen sen. Haluaisin kertoa erään tapauksen osoittaakseni, miten tämä kysymys askarruttaa hänen mieltään."

Hän nousee ylös ja ottaa lasikaapista keramiikkisen, työläistä esittävän pienoisveistoksen. "Tämän sain tehtaan työläisiltä oltuani johtajana kolme vuotta. He kävivät luonani täällä kotona. Heidän huomaavaisuutensa liikutti minua, mutta vielä enemmän se, mitä valtuuskunnan puolesta puhuva työläinen lausui. Hän ei puhunut minusta, johtajasta, vaan tehtaan kehityksestä, tulevista tehtävistä ja tulevaisuudesta. Katselin heidän iloisia kasvojaan. Tuntui hyvältä kuulla, miten paljon kansojen rauhantaistelun tehtävät vaikuttavat tehtaan työläisten ajattelutapaan ja työhön. Ja huomasin, miten Gáborin silmät loistivat, kun hän kuuli, että työtoverini näkevät minussa ennenkaikkea oman, rauhan puolesta taistelevan toverinsa.

Kolmen päivän kuluttua sain tietää, että Gábor oli kertonut ryhmänsä pioneereille, mitä hän oli kuullut valtuuskunnan käynnin yhteydessä. Mutta kertomus ei pääty vielä tähän: lapset kertoivat myös vanhemmilleen kaiken, mistä Gábor oli puhunut . . ."

Károly Sárközin puhetta kuunnellessa tulee jälleen mieleen tuo ranskalainen kuva . . . Lapsi, jota odottavat poliisipamput ja lyönnit, koska hän on uskaltanut kirjoittaa sanan "Rauha". Kaksi maailmaa . . .

Gábor Sárközin kouluaineen tarina tuskin kaipaa enempiä selityksiä.

Gábor Sárközi keskustelemassa rauhankysymyksestä pioneeritovereittensa kanssa.

Moukarinheiton olympiamestari JOZSEF CSERMAK

osaa käsitellä erinomaisesti myös työvasaraa

Kylmä marraskuun tuuli ravistelee Tapolcan poppelien ja vaahterain paljaita oksia. Rautatieasemalla hytisee viluissaan muutama matkustaja muiden odottaessa lämpimässä odotushuoneessa Budapestin pikajunan saapumista. Haemme sisältä liikennetoimistosta József Csermákia, Helsingin olympiakisojen kuuluisaa voittajaa, maailman ensimmäistä moukarinheittäjää, jonka heitto kantoi yli 60 metriä.

"Jóska ei ole enää täällä", meille ilmoitetaan. "Täältä hän kyllä lähti ennen olympialaisia Helsinkiin, olipa tämä vähän aikaa olympiakisojen jälkeenkin hänen työpaikkanaan, mutta sitten hän halusi siirtyä Celldömölkin konepajalle."

Tapolcan rautatieläiset puhuvat Csermákista lämpimin tunnustuksen sanoin. He tuntevat 20-vuotiaan olympiamestarin sangen hyvin, sillä onhan hän varttunut mieheksi juuri täällä. Täällä hän on myös kehittynyt maailmanennätysmieheksi, olympiavoittajaksi. Ja nyt puhuu aseman teknillinen valvoja Elek Balogh:

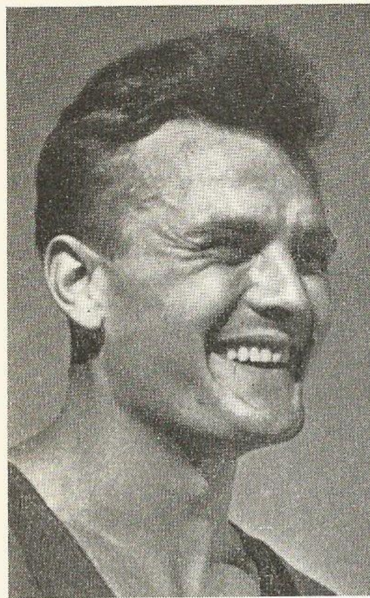
"Työskentelin hänen kanssaan täällä Tapolcassa kolme vuotta. Täytyy todellakin sanoa, että hän on työpaikallaan yhtä ahkera ja sisukas kuin urheilukentällä. Maine ei suinkaan nouse hänelle päähän. Hän anoi itse siirtoa Celldömölkiin, missä hän voi saada ammatillista lisäkoulutusta. Tällä hetkellä hän on sepän opissa perehtyäkseen työhönsä hyvin myös teknillisesti."

Olemme Celldömölkissä. Konepajallakin olympiavoittaja on vain "Jóska" (József-nimen sijasta käytetty lempinimi). Nimi kuvastaa hyvin lämpöä ja kiintymystä, jolla häneen suhtaudutaan. Nuori teknikko osoittaa äärimmäistä, kaupunkiin päin johtavaa raidetta:

"Tuolla korjataan erästä 424-veturia. Hakekaa sieltä Jóskaa . . ."

Leveäharteisen, suojapuvussa työskentelevän Csermákin tuntee jo kaukaa. Hän suoristaa juuri erästä levyä. Vasara on pienempi kuin se, jolla hän Helsingissä heitti 60.34 metriä, ja myös sen varsi on toisenlainen: se on tavallinen noin kilon painoinen työvasara. Mutta sitäkin hän käsittelee vikkelästi kädessään. Näkee heti, että molemmat, Csermák ja työkalu, ovat vanhoja tuttavia.

"Niinpä kyllä", olympiamestari lausuu itsekseen hymyillen, "me olemme vanhoja tuttavia. Isäni oli sepän apulainen, ja hän otti silloin tällöin sunnuntaiksi kotiin jonkin pienen työn lisätäkseen hieman vähäisiä tulojaan. Silloin minulla, vanhimmalla pojalla, oli tapana häntä auttaa. Totuin työhön jo lapsena. En ollut vielä täyttänyt 16 vuotta, kun menin basalttikaivokseen. Pitkän aikaa työnsin kuljetusvaunuja, sitten työskentelin kivilouhimossa. Se oli kovaa työtä, mutta siitä kyllä maksettiin sen mukaisesti. Siihen aikaan saatoin myös harrastaa urheilua. Miellyin kovasti urheiluun. Ensimmäinen valmentajani Pál Papp löysi minut basalttikaivoksesta. Kerran järjestimme työvuoron jälkeen kilpailun kuulantyönnössä 7—8 kilon painoisilla kivenlohkareilla. Heitin silloin kiven pisimmälle."

József Csermák.

Siitä on kulunut tuskin kolmea vuotta. Ja vuonna 1952 nuori tapolcalainen kivityöläinen heitti myös moukarin pisimmälle kilpaillessaan maailman parhaitten kanssa.

"Hetkinen, suokaa anteeksi".

Csermák astuu veturin luo, jota juuri korjataan, ja palaa takaisin metallikappale kädessään.

"Samalla kun keskustelemme, hion tämän venttiilin valmiiksi", hän sanoo ja hieroo jo kappaletta rasvalla. "Tekniikka kiinnostaa minua kovasti. Senvuoksi anoin myös siirtoa tänne. Minusta on miellyttävää tietää, että omalla työlläni autan veturin korjaamista, sen 'saamista jälleen jaloilleen'. Teknillinen työ ei ole minulle uutta ja niinpä oppiaikani onkin lyhempi kuin niiden nuorten, jotka tulevat suoraan koulunpenkiltä. Vuoden lopussa suoritan ammattitutkintoni. Toivon, etten siinäkään jäisi viimeiseksi. Myöhemmin tulevaisuudessa . . ."

"Myöhemmin tulevaisuudessa?"

"Ajatelkaamme vaikka Strandlin uutta maailmanennätystä. Älkää käsittäkö minua väärin, mutta Helsingissä en hetkeäkään ajatellut, että tulokseni 60,34 olisi lyömätön. Selitin myös unkarilaisille samoinkuin ulkomaalaisille lehtimiehille, että moukaria voidaan hyvin heittää 64 metriin. Mutta luulin, että unkarilainen kilpailija Imre Németh tulisi ensimmäisenä ylittämään 60,34. Asia näytti siltä, voittihan Imre-setä kohta Helsingistä tulon jälkeen eräissä unkarilaisissa kilpailuissa tuloksella, joka oli yli 60 metriä. Mutta 61,25 metrillekään en anna kauan elonaikaa. Tulevaisuudessa voin omistaa enemmän aikaa harjoitteluun ja urheiluun yleensäkin, kun en enää ole niin sidottu kuin oppilasaikana. Ryhdymme nyt Imre Némethin kanssa rikkomaan Strandlin maailmanennätystä. Sillä onhan niin, että kaksinkertainen olympiavoitto velvoittaa unkarilaisia moukarinheittäjiä. . ."

Erosimme puristaen lämpimästi toistemme kättä. Venttiilin hiominen on päättynyt. Hän pesee kappaleen, pyyhkii sen kuivaksi ja astuu 424:n viereen. Nopein, päättäväisin ottein hän kiinnittää venttiilin paikalleen. Yhtä nopea ja päättäväinen hän oli Helsingissäkin.

ANNIE FISCHER, kuuluisa unkarilainen pianotaiteilija saapuu Suomeen maaliskuun 1 päivänä. Hän viipyy maassamme viikon ja antaa tänä aikana useita konsertteja suomalaiselle kuulijakunnalle.

KANSALLISEN KULTTUURIN AARTEITA

TAIDERYHMIEN II KOKO MAATA KÄSITTÄVÄT KILPAILUT

Missä syntyykään taide? Glinka, suuri venäläinen muusikko sanoi, että taide syntyy kansasta. Taiteilija ainoastaan valaa muottiin kansan ilmaisua ja systematisoi sitä. Missä syntyy musiikki? Béla Bartók julisti, että musiikki syntyy kansan huulilla. Laulun synnyinkoti on kansa, sen koti on kansa. Työtätekevä ihminen on taiteen muodostaja, maalaiskylä on sen kehto. Ja missä sitten syntyy tanssi? Mitä tanssi kertoo? Tanssi kertoo liikkeillään kansan toiveet, iloisen mielialan, hääjuhlien iloisuuden ja maalaisjuhlien rajuuden, — tanssi kertoo liikkeellään sen, mitä kansassa elää.

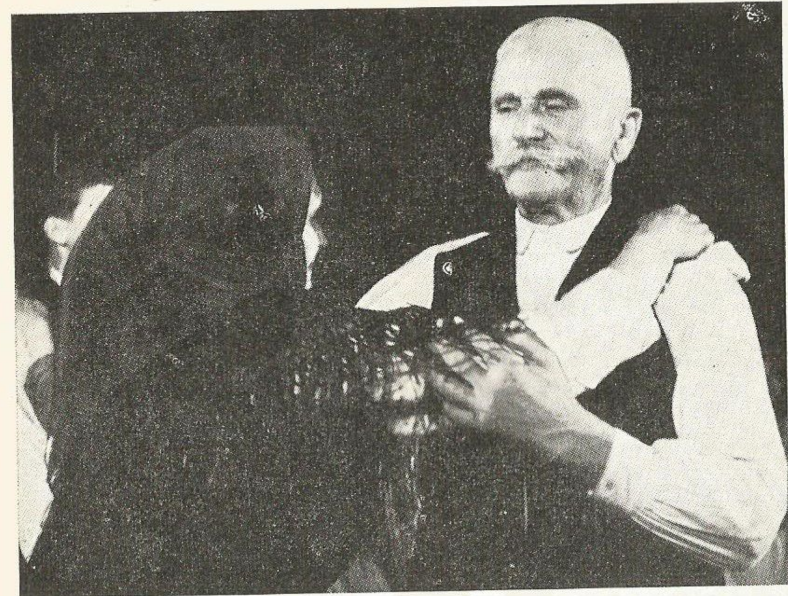

Taideyhdistysten II koko maan käsittävä kilpailu tulee olemaan väärentämättömän kansallisen kulttuurin, todellisen kansantaiteen suuri juhlatilaisuus. Näytelmäryhmät, laulukuorot, orkesterit, kansantanssi-, laulu- ja runonlausunta- sekä nukketeatteriryhmät maan joka kolkalla valmistautuvat tätä kulttuuritapahtumaa varten. Kilpailun eräs tärkeimpiä päämääriä on taiteen tason kohottaminen, niinpä kulttuuriryhmät yhä huolellisemmin ottavat osaa alkuvalmisteluihin ja aineiston keräämiseen. He saavat apua ammattitaiteilijoilta, säveltäjiltä, kuoronjohtajilta, teatteriohjaajilta ja koreografeilta.

KULTTUURIRYHMÄT KERÄILYTYÖSSÄ.

Csongrád-komitaatissa keräillään kansantaiteen unohdukseen joutuneita luomuksia, kansanlauluja. Etsitään ja löydetään esi-isien vanhoja tansseja, jotta voitaisiin tuoda tämä aineisto

Kun Tápéssa valmistaudutaan kulttuurikilpailuihin, opetetaan nuorimmillekin vanhojen kansantansseja.

Tápélaisia vanhuksia opettamassa häätanssia.

teatterin lavoille valonheittimien valokeilaan. Tápén kulttuuriryhmä pääsi viime vuonna maan parhaitten joukkoon. Nyt se on jatkanut hyvää työtänsä. Kilpailuissa ryhmä tulee esittämään yleisölle vanhan häätanssin. Tanssi kuvaa vihkiäisistä häätaloon palaavaa nuorison kulkuetta. Ryhmä vietti viikkoja pienissä Tiszan rantakylissä. Tuntikaupalla he istuivat katselemassa alkuperäisiä tanssiliikkeitä, joita enää vain vanhukset osasivat esittää.

VANHOJEN TANHUJEN HENKIIN HERÄTTÄMINEN

Tápélaiset herättivät uudelleen eloon tämän häätanhun aivan alkuperäisenä. He ovat oppineet sen ja tulevat esittämään sen sellaisena, kuin sitä viisikymmentä vuotta sitten tanssittiin ja jollaisena se on elänyt maalaiskylissä kolme-neljä vuosisataa. Tanhun liikkeet ovat yhtä sävyisiä kuin sen synnyinseudut Tiszan rannalla ja yhtä vakaita kuin suuren tanyan (tanya = yksinäinen maalaistalo) työtätekevän talonpoikaisväestön työnrakkaus.

Myöskin Tápén kulttuuriyhdistyksen laulukuoro on suorittanut samankaltaista työtä. He lähtivät seuraamaan kansanlaulujen jälkiä ja ovatkin keränneet monia kansanlauluja vanhuksien huulilta. He esittävät kulttuurikilpailussa erään itse keräämänsä betyári-laulun (betyár = rosvo), jossa herää eloon vuosikymmenten takaisen betyár-maailman tunnelma. Betyárit, köyhät nuorukaiset piileskelivät aatelisherrojen ja Habsburg-keisarin aseistettujen poliisien vainoa. He ratsasti-

vat juuri näillä seuduin, Tiszan metsiköissä eivätkä koskaan tehneet pahaa köyhälle kansalle, mutta kohtelivat armottomasti Habsburgien ratsupoliiseja. He auttoivat köyhiä siellä, missä voivat ja taistelivat maaorjia kiduttavia kartanonherroja vastaan. Betyárien vanhat ja kirkkaat kansanlaulut rikastuttivat kansantaiteen aarreaittaa. Erään tällaisen laulun tápélaiset ovat löytäneet ajan kätköistä. Laulun on kansa luonut ja kansan omien poikien esittämänä se uudelleen herää elämään. Kulttuurinjanoinen työtätekevä kansa ihailee suuresti tällaisia taiteen saavutuksia.

Csongrád-komitaatin tehtaitten kulttuuriryhmistä Szegedin rautatieläisten tanssiryhmä tulee esittämään kulttuurikilpailussa itse keräämänsä kansantanssin. He ovat herättäneet uudelleen eloon erään slovakinkielisen kylän vanhan tanssin.

MIELENKIINTO KILPAILUJA KOHTAAN ON HYVIN SUURI

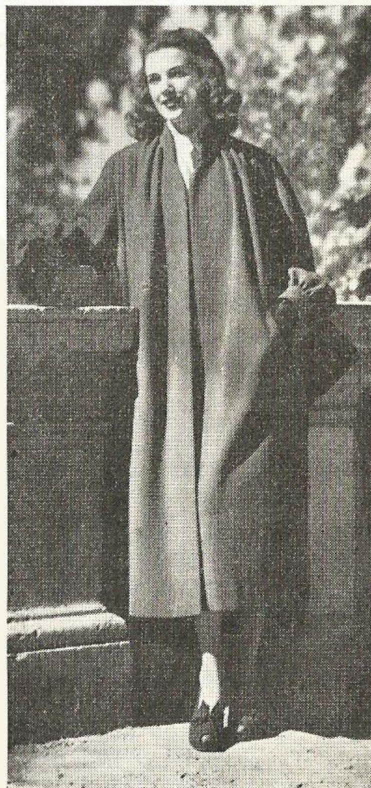
Viimevuotisiin koko maata käsittäviin kulttuurikilpailuihin otti osaa melkein 9000 taideryhmää, joista 3770 oli maalaiskylistä ja enemmän kuin 5000 tehtaista ja kaupungeista. Tämän vuoden kulttuurikilpailuja kohtaan mielenkiinto on paljon valtavampi kuin viime vuonna. Kilpailuihin osallistuvien kulttuuriyhdistysten jäseninä on ammattiliittojen, DISz'n, muiden yhteiskunnallisten elimien, tuotanto-osuuskuntien, paikallisten neuvostojen, kulttuurikotien ja koulujen työtätekeviä jäseniä. Kilpailuihin valmistautuminen ja voimien kerääminen osoittaa, että tämänvuotiseen kulttuurikilpailuun osallistuvien ryhmien taso on korkeampi kuin aikaisempina vuosina. Taideyhdistysten II koko maan käsittävä kilpailu on huomattava tapaus Unkarin kulttuurivallankumouksessa. Kulttuuriryhmien työ, heidän edustamansa todellinen kansantaide on voimakas ase kansan taistelussa.

UNKARIN MUOTIA

Budapestin muotipukimon ja muotiatelierin syys-talvimuotinäytöstä seurattiin Unkarissa suurella mielenkiinnolla.

Erikoisen kauniita ovat esillä olevan kokoelman kankaat: pehmeästi laskeutuvia takkikankaita pastelliväristä ja iloista pepitaa, pehmeää vakosamettia ja kotikutoisia kankaita.

Näytöksessä esiteltiin tweedistä valmistettuja takkimalleja, mutta myöskin kuli-pukuja, urheiluasuja jne. Vakosamettia näkee eri muodoissa puvusta esiiliinapukuun asti. Mielenkiintoisin malli oli ruskea vakosamettinen kuli-urheilutakki, raglaleikkauksin ja alhaalta suljettu. Eräs muotiuutuus: kaksiosainen ruskeasta vakosametista valmistettu esiliinapuku. Yläosa muistuttaa puutarhurin edustaa, siinä on kannattimet ja takana kullatut soljet. Yläosaa ja hametta voidaan pitää sellaisinaan.

Kotikutoisista kankaista on varsinkin musta-valkoinen Sárköz-kangas ihastuttava. Siitä valmistettua klassillista jakkua käytetään mustan hameen kanssa. Yhtä kaunis on laaja, musta-keltajuovainen hame.

Tämän talven muodissa hame on jonkin verran pidentynyt. Katupuvuissa ja pikkupuvuissa on suora hame, laskos usein takana.

Leningit ovat usein leveähelmaisia. Laaja hame on pliseerattu tai laskostettu ja leikattu useammista osista. Kauniilta ja uudelta vaikuttaa viimeistä huutoa oleva "ryhmäpliseeraus", jolloin hame on pliseerattu vain eräiltä osilta.

Uuden muodin modernein linja on ragla-leikkaus, mutta usein näkee myös kimonomallisia ja istutettuja hihoja. Olkapäätoppaukset ovat miltei täydellisesti hävinneet, olkapäälinja ja myös vyötärö ovat oikealla paikallaan. Takeissa on yleensä suorat linjat, ja ne ovat selästä väljiä. Väljyys pidetään vyöllä koossa.

Taskut, hihankäänteet ja kaulukset on usein koristettu tikkipistoilla. Turkista käytetään myös: ozelot-kaulukset, nertzisolmukkeet ja takkien biisamisisävuorit ovat tyypillisimpiä tänä vuonna.

Talvipuvun jakku on klassillinen, urheilijamallinen tai kuli-muotoon leikattu. Leninkien yläosa on tiukasti vartalon mukainen. Hihat — pitkät tai kolmeneljäsosahihat — ovat tiukemmat kuin aikaisemmin.

Leningit on koristeltu sametilla, helmikirjonnalla, nyöreillä, ripsuilla, jne. sekä alati kauniilla ja aistikkaalla kansankäsityökirjonnalla.

Muotivärit tänä talvena ovat luumunsininen, harmaa, lila, turkoosinsininen, pullonvihreä ja ruohonvihreä. Uusi muotiväri on kanelinruskea: talvella aina modernin ruskean lämmin, hieno vivahdus.

Värien nerokas käyttäminen tuo uusia ja kauniita yhdistelmiä muotiin. Erittäin vaikuttava on esimerkiksi käännettävä lumunsininen ja turkoosinvihreä syysulsteri, jota voi pitää molemmissa tapauksissa turkoosinvihreän kaulahuivin kanssa tai sitten vaaleanharmaa, pieni kävelypuku, jossa on purppuranpunaiset samettikoristeet. Mielenkiintoinen väriyhdistelmä on tulenpunainen villapuku, jossa on neulottu keltainen kaulus- ja hartiaosa. Budapestin uusi talvimuoti on yksinkertainen, käytännöllinen, naisellinen ja nuorekas.

Yksinkertaisen tyylikäs villapuku unkarilaisen muotisalongin talvikokoelmasta. Viereisellä sivulla: kauniisti leikattu väljä takki pehmeästä villakankaasta.

LYHYESTI UNKARISTA

UNKARILAISEN TIEDEMIEHEN, JANOS BOLYAIN SYNTYMÄSTÄ 150 VUOTTA. Joulukuun 15 päivänä tuli kuluneeksi 150 vuotta suuren unkarilaisen matemaatikon János Bólyain syntymästä. Merkkipäivän johdosta Unkarin Tiedeakatemia järjesti juhlaistunnon ja Kossuth-palkinnon saanut akateemikko György Alexits julkaisi teoksen János Bólyain elämästä ja työstä. Bólyain oma pääteos "Appendix" ilmestyi uutena Akatemian julkaisemana painoksena unkarin- ja latinankielisin muistiinpanoin varustettuna. Juhlallisuuksiin osallistui neuvostoliittolainen valtuuskunta: Stalin-palkinnon saaneet matemaatikot, Neuvostoliiton tiedeakatemian kirjeenvaihtajajäsen P. S. Aleksandrov ja tri S. M. Nikolski.

UNKARIN III. KUVATAIDENÄYTTELY. Joulukuun 19 päivänä avattiin Budapestin Taidehallissa Unkarin III. kuvataiteiden näyttely. Unkarin taiteilijat olivat asettaneet nähtäväksi 850 maalausta, 300 kuvapatsasta ja 500 grafiikan alaan kuuluvaa työtä. Näyttelyaineiston perusteella voidaan päätellä, että Unkarin taide kehittyy sosialistisen realismin suuntaan. Moni taiteilija on valinnut aiheekseen työtätekevän kansan urhean taistelun sortoa vastaan. Näyttelyssä oli myös maisemia ja muotokuvia. Näyttelyssä kävijöiden erikoista ihailua herättivät Budapestin maanalaisen rautatien pääteasemalle tulevat patsaat ja korkokuvat.

TEATTERIKONFERENSSI. Äskettäin kokoontuivat Unkarin näyttämö- ja elokuvataiteilijain liiton jäsenet kolmanteen vuosikonferenssiinsa. Tilaisuudessa oli läsnä opetusministeri József Révai. Konferenssissa käsiteltiin tähänastisessa työssä saavutettuja tärkeimpiä kokemuksia ja alkavan näytäntökauden kysymyksiä. Pohdittiin Unkarin draamakirjallisuuden kehitystä, näyttämölle asettamisen ja ohjaustyön pulmia sekä mahdollisuuksia tehdä yhä tunnetummaksi Stanislavskin metodia.

KANSALLISMUSEON PERUSTAMISEN 150-VUOTISJUHLA. Jokainen museo Unkarissa osallistui maan kansallismuseon 150-vuotispäivän viettoon. Joulukuun 22 päivänä avattiin museon historiaa esittelevä näyttely ja seuraavana päivänä Linnanmuseon näyttely, joka tutustuttaa katsojan Linnanvuorella suoritettujen kaivausten muinaistieteellisiin löytöihin.

UNKARILAINEN TAITEILIJARYHMÄ PALANNUT NEUVOSTOLIITOSTA. Taiteilijaryhmän jäseninä olivat Kossuth-palkinnon saanut orkesterinjohtaja János Ferencsik, Kossuth-palkinnon saanut pianotaiteilija Annie Fischer, sellotaiteilija Pál Lukács, oopperalaulajatar Judith Sándor, balettitaiteilijat Nóra Kovács ja István Rab sekä pianotaiteilija István Hajdu. Taiteilijat saavuttivat suuren menestyksen Neuvostoliiton-matkallaan.

UUSI VÄRIELOKUVA. Joulukuun lopulla oli unkarilaisen värielokuvan "Myrskyn" ensiesitys. Filmi kuvaa talonpoikain nykyistä asemaa ja elämää osuuskunnissa ja koskettelee läheisesti juuri tämän päivän kysymyksiä ja pulmia. Käsikirjoituksen on laatinut Kossuth-palkinnon saanut kirjailija Ernö Urbán, jonka aikaisempi elokuva "Tüzkeresztség" palkittiin mm. Karlovy Varyn filmijuhlilla.

URHEILUKILPAILUT METSÄSSÄ on nimenä uudella unkarilaisella piirretyllä elokuvalla. Lyhytfilmi on 300 metrin pituinen ja sitä varten valmistettiin 22.000 piirrosta.

LOPE DE VEGAN NÄYTELMÄ BUDAPESTISSA. Madách-teatteri Budapestissa esitti äskettäin menestyksellä Lope de Vegan näytelmän "Fuente Ovejuna". Unkarin lehdistö osoitti suurta huomiota tämän klassillisen espanjalaisen näytelmän ensiesitykselle.

ZOLTAN KODALYN 70-VUOTISPÄIVÄ. Koko Unkarin kansa juhli vilpittömällä rakkaudella ja kunnioituksella Zoltán Kodálya, Unkarin suurinta elossa olevaa säveltäjää. Hänelle myönnettiin Unkarin kansantasavallan I luokan kunniamerkki ja ansioituneen taiteilijan arvonimi.

BUDAPESTIN KAUPUNKI 80-VUOTIAS. Joulukuun 22 päivänä tuli kuluneeksi 80 vuotta sen lain voimaanastumispäivästä, jolloin Pest, Buda ja Obuda liitettiin yhdeksi kaupungiksi.

Kronikkaa seurassa tapahtuneesta

TAMPEREEN OSASTO järjesti kirjallisen illan 13. 12. -52 kutomatyöläisten kerhohuoneustossa. Tilaisuudessa opettaja Edith Lähdesmäki piti esitelmän unkarilaisista kirjailijoista Endre Adysta ja Attila Józsefista sekä kertoi matkavaikutelmiaan Unkarista. Erittäin onnistunut tilaisuus päättyi musiikki- ja lauluesityksiin.

Osaston vuosikokous pidettiin 21. 1. -53 Tampereen Raittiustalossa. Kokouksessa valittiin osastolle uusi johtokunta, johon tulivat myymälänhoitaja Saga Lahtinen puheenjohtajaksi ja jäseniksi pääluottamusmies Vilho Hassinen, opettaja Edith Lähdesmäki, maisteri Anna Gartz, nti Tuula Peltonen, maalari Pekka Kangas, hra Keijo Savolainen, intendentti Hannes Juvonen, konttoristi Ulla Visotzky ja näyttelijä Veikko Sinisalo. Kokouksen jälkeen tilaisuus jatkui ohjelmallisena illanviettona, jolloin saatiin mm. kuulla Kanervakuoron esityksiä, lausuntaa ja unkarilaista äänilevymusiikkia.

KEMIN OSASTO järjesti 4. 12. -52 Kemin työväentalossa unkarilaisen illan Kemin naisille. Tilaisuudessa sosiaalitarkastaja Eelis Ollanketo selosti Unkarin kansan vapaustaistelua ja Unkarissa suoritettavaa rakennus- ja rauhantyötä. Alustuksen johdosta virisi vilkas keskustelu. Keskustelun lomassa virvokkeita nautittaessa saatiin kuulla myös unkarilaista äänilevymusiikkia.

ZOLTAN KODALY, Unkarin kansan suuri säveltäjä täytti 16. 12. 1952 70-vuotta. Merkkipäivää vietettiin Unkarissa suurin juhlallisuuksin. Helsingissä järjestettiin seuran toimesta ravintola Royalissa tiedoitustilaisuus, johon kutsuttiin pääkaupungin sanomalehtien ja musiikkielämän edustajia. Tri Eino Roiha selosti Kodalyn elämäntyötä äänilevynäyttein. Kutsuvieraiden joukossa nähtiin mm. Unkarin täkäläinen lähettiläs, ministeri Dömötör, lähetystöneuvos Maria Balog, kulttuuriattašea Iván Fóti, säveltäjät Yrjö Kilpinen ja Aarre Merikanto, maist. Nils-Eric Ringbom ja kapellimestari Erkki Länsiö.

SUOMI-UNKARI SEURAN VUOSIKOKOUS pidetään Helsingissä sunnuntaina 15. 2. 1953 Raittiusyhdistys Koiton kerhosalissa, Yrjönkatu 31 C 4. kerros.

Sihteeri.

"MAKSIM GORKI"-LAIVA VALMISTUNUT. "Gheorghiu-Dej"-laivatelakalla on valmistunut uusi laiva, jolle on annettu nimi neuvostoliittolaisen kirjailijan Maksim Gorkin mukaan. Laivan runko on 72 metrin pituinen ja aluksen korkeus on lähes 10 metriä. Mukavissa hyteissä on tilaa 360 matkustajalle, mutta laivaan voi tarpeen vaatiessa sijoittua suurempikin matkustajamäärä. Laiva on valmistettu telakalla Neuvostoliiton tilauksesta.

UUSIA HALPOJA UNKARILAISIA VALOKUVAUSKONEITA. Eräs Budapestin hienomekaaninen tehdas on alkanut valmistaa uudentyyppisiä valokuvauskoneita, joiden vähittäishinta tulee olemaan vain 200 forinttia. Valokuvauskoneiden linssit ovat samoin unkarilaista valmistetta.

STALINVAROSIN JALKAPALLOJOUKKUE MENESTYNYT. Vuosi sitten sai Stalinvárosin kaupunki, Unkarin viisivuotissuunnitelman ylpeys, oman jalkapallojoukkueen. Viime vuoden II luokan kilpailuissa se selvisi omassa sarjassaan voittajaksi, pelasi kaksi tasapeliä eikä joutunut kertaakaan lyödyksi.

VILKAS LUISTELUKAUSI BUDAPESTISSA. Unkarin luistelijat valmentautuvat ahkerasti talven suurkilpailuihin. Budapestin keinojääkentällä harjoitellaan aamuvarhaisesta myöhäiseen iltaan. Unkarin parhaat kaunoluistelijat ovat palanneet Berliinin valmennusleiriltä ja jatkavat nyt kotona harjoittelua. Suurta mielenkiintoa herättää varsinkin Nagy-sisarusten valmentautuminen. He ovat saavuttaneet monta maailmanmestaruutta ja tulleet EM-kilpailuissa toiselle ja kolmannelle sijalle. Tänä vuonna heidän kuntonsa on erittäin hyvä ja ohjelmansa entistä vaikeampi ja vaihtelevampi.

"Suomi-Unkari"-lehden lukijoille

Jotta "Suomi-Unkari"-lehti kehittyisi yhä paremmaksi ja monipuolisemmaksi, yhä enemmän lukijakuntamme vaatimuksia ja tarpeita vastaavaksi, lehden arvoisia lukijoita pyydetään hyväntahtoisesti kirjoittamaan toivomuksistaan, arvosteluistaan ja parannusehdotuksistaan lehden toimitukselle.

Lehden toimitus olisi kiitollinen, jos sen ja lukijakunnan kesken syntyisi vilkas ja läheinen vuorovaikutus molempien osapuolten tyydytykseksi. Jos lukijoita kiinnostaa jokin erikoinen aihe, jokin erikoinen ala Unkarin elämässä, jokin historiallinen tai maantieteellinen seikka, jokin sivistyksellinen, taloudellinen, poliittinen tai yhteiskunnallinen kysymys, joku unkarilainen taiteilija, tiedemies, urheilija, historiallinen merkkimies, yhteiskunnallinen toimihenkilö tai tavallinen unkarilainen ihminen, niin kirjoittakaa toimitukselle. Toimitus tulee tekemään kaikkensa, jotta kiinnostuksen kohde esiteltäisiin lehdessä. Jos haluatte tietää, mitä joku tunnettu ja suosimanne unkarilainen henkilö tällä hetkellä puuhaa, suunnittelee tai ajattelee joistakin tietyistä kysymyksistä, koettaa lehden toimitus puolestaan saada yhteyden toivottuun henkilöön ja julkaisee myönteisessä tapauksessa hänen vastauksensa tai selostuksensa lehdessä.

Kirjeenvaihto toimituksen ja lukijoiden kesken on jo alkanut. Kiitämme arvoisia kirjoittajia lehdellemme osoitetusta huomiosta. Kirjeisiin vastataan "Kirjelaatikko"-palstalla. Kirjeet pyydetään edelleen lähettämään "Suomi-Unkari"-lehden toimitukselle, Mikonkatu 8 A 13, Helsinki.

KIRJELAATIKKO

Tauno Siimes, Helsinki.

Luimme ilolla sisältörikkaan kirjeenne ja tunsimme mielihyvää siitä, että olette tyytyväinen lehtemme sisältöön ja toimitustapaan.

Meidänkin pyrkimyksemme on esitellä mitä monipuolisimmin Unkarin sukulaiskansan kansandemokraattisen valtion kehitystä niin tuotannon, tieteen kuin myöskin urheilun osalta. Unkarin urheilijat kehittävät edelleen olympialaisissa saavuttamiaan tuloksia, ja pyrimmekin selostamaan jatkuvasti Unkarin urheilutoimintaa.

Tulemme mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon muutkin kirjeessänne esitetyt ehdotukset.

Toimitus

Suomi-Unkari Seura

Toimisto: Mikonkatu 8 A 13, Helsinki, puh. 52 823, toimisto avoinna joka arkipäivä klo 9—17.

Puheenjohtaja: Ele Alenius, Caloniuksenk. 9 D, puh. 44 41 75.

Sihteeri: Toivo Salonen, Pengerk. 17 C 91, puh. 52 823 ja 72 219.

KAKSI LÄNNEN KANSALAISTA KESKUSTELUSSA:

— Katsokaahan, virkaveli, teillä taitaa olla yhtä painostava tunne kuin minullakin?
Punnuksissa sanat: verot ja varustelumenot.

Sanomalehti "Ludas Matyi"

TITOLAISTEN VAKOILIJAIN KOHTALO KANSANDEMOKRATIAN MAISSA.
(Pilapiirroskokoelmasta "Dollarin asialla")